

Lezen

JAARGANG 11 NUMMER 3 2016
EEN UITGAVE VAN STICHTING LEZEN

DE HUMOR, KLEUR EN KLARE LIJN
VAN FLOOR DE GOEDE

**KINDERBOEKENWEEK: SCHRIJVERS OVER HUN GROOToudERS ••• NEDERLAND
LEEST ••• INTERVIEW JOCHEM MYJER ••• PLEZIERIG LEREN LEZEN ••• PORTRET
DOLF VERROEN ••• STUK!, CADEAUBUNDEL VMBO ••• DIORAPHTIE LITERA-
TOUR PRIJS ••• DE BOEKENPARADE ••• IONICA SMEETS OVER LEZEN ••• HET
ATELIER VAN FLOOR DE GOEDE ••• INTERNATIONALE SCHAKELKLAS**

2 t/m 25 september De Boekenparade, Amsterdam, boekenparade.com ••• 3 en 4 september Manuscripta, manuscripta.nl ••• 4 september Schwob Leesclubfestival Maastricht en Groningen, nl.schwob-books.eu ••• 5 t/m 11 september Week van de Alfabetisering, weekvandealfabetisering.nl ••• 3 en 4 september 31ste Brabants Stripspektakel, brabantstripspektakel.com ••• 9 t/m 18 september SWALK Frysk op tournee, swalk.nl ••• 13 september Roald Dahl-dag, roalddahl.com ••• 16 september Uitreiking Dioraphte Literatour Prijs, literatour.nu ••• 16 september uitreiking Parel voor Beste Boekverfilming, Film by the Sea, filmbythesea.nl ••• 17 september 34ste Nacht van de Poëzie, nachtvandepoezie.nl ••• 17 september Uitreiking Thea Beckmanprijs, Archeon, archeon.nl ••• 19 t/m 25 september Literatour, Boekenweek voor jongeren, literatour.nu ••• 20 september Inspiratiedag de Bibliotheek op school, debibliotheekopschool.nl ••• 21 september Uitreiking Gouden Penseel en Gulden Palet, cpnb.nl ••• 24 en 25 september Geen Daden Maar Woorden Festival, gdmw.nl ••• 30 september en 1 oktober Drongo Talentfestival, drongofestival.nl ••• 1 t/m 31 oktober Christelijke Kinderboekenmaand, christelijkekinderboekenmaand.nl ••• 1 t/m 31 oktober Maand van de Geschiedenis, maandvandegeschiedenis.nl ••• 3 oktober Internationale Dag van de Schoolbibliotheek, sla.org.uk ••• 4 oktober Kinderboekenbal en uitreiking Gouden Griffel 2016, cpnb.nl ••• 5 t/m 16 oktober 62ste Kinderboekenweek, thema: oma's en opa's, motto: voor altijd jong!, kinderboekenweek.nl ••• 6 t/m 8 oktober Read my World Festival, readmyworld.nl ••• 7 oktober De Nationale Voorleeslunch, nationalevoorleeslunch.nl ••• 8 t/m 15 oktober Week van het Nederlands, weekvanhetnederlands.org ••• 15 en 16 oktober Stripfestival Breda, stripfestivalbreda.nl ••• 16 oktober Kinderboekenmarkt Den Haag, kinderboekenmarkt.nl ••• 19 t/m 22 oktober Frankfurter Buchmesse, Nederland Gastland, frankfurt2016.com ••• 31 oktober Start van De Weddenschap, deweddenschap.nl ••• 31 oktober Stap op de Rode Loper, leesbevorderingsevenement voor het vmbo, stapopderodeloper.nl ••• 1 t/m 30 november Nederland Leest, nederlandleest.nl ••• 2 t/m 6 november Crossing Border, crossingborder.nl ••• 4 en 5 november Harry Mullisch Festival, harrymulischhuis.nl ••• 5 november Het Grote Gebeuren, Bibliotheek Groningen, hetgrotegebeuren.nl ••• 5 november Stripfestival Terneuzen, stripfestivalterneuzen.wordpress.com ••• 10 november Succesvol lezen in het onderwijs, Wetenschappelijk congres Stichting Lezen ••• 12 november Lezersfeest, Rotterdam, lezersfeest.nl ••• 18 en 19 november Conferentie Het Schoolvak Nederlands, Gent, taaluniversitysum.org ••• 18 t/m 25 november Week van de Mediawijsheid 2016: Feit, Fake of Filter, weekvandemediawijsheid.nl ••• 22 november Dag van het Literatuuronderwijs, dagvanhetliteratuuronderwijs.nl ••• 23 november Uitreiking NS Publieksprijs, nspublieksprijs.nl ••• 24 t/m 27 november Wintertuinfestival, wintertuinfestival.nl ••• 25 november Nederland Leest Live!, nederlandleest.nl/live

Voor uw agenda

Succesvol lezen in het onderwijs

Wetenschappelijk Congres Stichting Lezen

10 november 2016
in de Verensmederij Amersfoort

FOTO: TON KOENE

Het volledige programma staat begin september op de site van Stichting Lezen.

Leesplezier en leesvaardigheid van kinderen en jongeren wordt voor een groot deel bepaald op school. Inspirerende docenten, uitdagende en interessante (taal)lessen, een goed uitgeruste mediatheek en nog veel meer dragen bij aan een positief leesklimaat dat kinderen en jongeren laat uitgroeien tot enthousiaste en vaardige lezers, ook als zij van huis uit niet veel met boeken in aanraking komen.

Het wetenschappelijk congres 2016 van Stichting Lezen heeft als thema 'succesvol lezen in het onderwijs'. In het plenaire ochtendprogramma stellen wij onze nieuwe bijzonder hoogleraren Roel van Steensel (Leesgedrag) en Eliane Seegers (Lezen en Digitale Media) aan u voor. Zij zullen recent eigen onderzoek presenteren. 's Middags zijn er deelsessies over belangrijke vraagstukken in het leesonderwijs. Hoe kun je als docent de leeslam in je leerlingen aanwakkeren? Hoe kunnen zwakke lezers extra worden begeleid? Kunnen digitale tools ondersteuning bieden bij begrijpend lezen? En nog veel meer.

Het congres 'succesvol lezen in het onderwijs' is bedoeld voor alle schoolleiders, docenten, mediathecarissen, bibliotheekmedewerkers en andere geïnteresseerden die meer willen weten over lezen in het primair en secundair onderwijs.

Redactioneel

Juli was een vreemde maand. Eerst wachtte iedereen op de zomer en toen die half juli eindelijk leek door te breken, beseften we dat we niet alleen naar zomer verlangden, maar ook naar komkommertijd. Die wou ook maar niet op gang komen, de actualiteit hield ons collectief in haar greep. Toch waren er ook weer de zomerbijlagen, gevuld met een vertrouwd thema: zomerlezen. Vrijwel alle kranten en tijdschriften stelden lijstjes samen met de beste boeken voor op het strand. Terwijl ik dit schrijf, moet de vakantie voor de meesten van ons nog aanbreken. Wanneer u dit leest ligt die waarschijnlijk alweer achter u. Ik kan alleen maar hopen dat de zomer bleef en de komkommertijd toch nog aanbrak. En dat u de tijd vond om aan uw eigen zomerleeslijst toe te komen.

Op de start van het boekenseizoen hoeven we zeker niet lang te wachten. September zit propvol boek. Manuscripta opent het Boekenseizoen en is de start van een septembermaand lang aandacht voor het boek op de Boekenparade aan het IJ in Amsterdam (2016jaarvanhetboek.nl/boekenparade). Literatour gaat van start, met zeventien auteurs die honderdertig scholen bezoeken, waarachtig de grootste leestournee ooit. Het Jongerenboekengeschenk *3PAK* ligt in boekwinkel, bibliotheek én in de brievenbus van elke school, van vmbo tot vwo.

In het postvak van de vmbo-docent ligt nóg een cadeau: *STUK!*. Deze bundel bevat liefst twintig leesfragmenten, geselecteerd uit de titels die eerder aan bod kwamen bij De Weddenschap.

Het boek, het verhaal en het fragment komen dit schooljaar meer dan ooit de klas in. Laat het het begin zijn van een mooi leesjaar. Laat u inspireren en laat leerlingen lezen en verhalen beleven.

Gerlien van Dalen,
Directeur Stichting Lezen

Legenda

	0-6 jaar		12-15 jaar
	6-12 jaar		algemeen
			15-18 jaar

De projecten die recentelijk mogelijk zijn gemaakt met inhoudelijke en/of financiële steun van Stichting Lezen, zijn met aangegeven.

INHOUD

- 4 Elk bezoek een feestje
Kinderboekenweek: schrijvers over hun grootouders
- 7 Bang om te ontwaken
Lezen en verder lezen: Nederland leest
- 8 'Ik had Jan Wolkers wel als opa gewild'
Jochem Myjer wint Prijs van de Kinderjury
- 10 Blikveld 0-6
- 12 Leren lezen omdat het leuk is
Nieuwe boekenseries om te leren lezen
- 14 Blikveld 6-12
- 16 'Het is een cadeautje waarop ik niet meer had gerekend'
Dolf Verroen schrijft Kinderboekenweekgeschenk
- 18 Prikfels
- 20 Boekenclub in de klas, anno 2016
Lezen in het vmbo
- 22 Blikveld 12-15
- 24 Gelukkig valt er veel te kiezen
Dioraphte Literatour Prijs
- 26 Blikveld 15-18
- 28 Het grootste boekenfestival ooit
2016 Jaar van het Boek: de Boekenparade
- 30 'Dit is voor mij geschreven'
Ionica Smeets over lezen
- 32 'Zichtbaar blijven, anders verdwijnt ik'
Een kijkje in het atelier van Floor de Goede
- 34 'De schakelklas is nog echt pionierswerk'
Internationale Schakelklas
- 36 Weg
Anne Vegter analyseert een gedicht

 [facebook.com/stichtinglezen](https://www.facebook.com/stichtinglezen)
 [@stichtinglezen](https://twitter.com/stichtinglezen)

Lezen. Kwartaaltijdschrift voor leesbevordering en literatuureducatie is een uitgave van Stichting Lezen.

Professionals en studenten op het gebied van leesbevordering en literatuureducatie ontvangen Lezen gratis door zich aan te melden via [lezen.nl](https://www.lezen.nl)

Redactieadres: Stichting Lezen, Nieuwe Prinsengracht 89, 1018 VR Amsterdam. T 020-6230566 | E-mail redactie: redactie@lezen.nl

Voor vragen over gratis toezending en adreswijzigingen: info@lezen.nl | Hoofdredacteur: Gerlien van Dalen | Eindredactie: Annemarie Terhell / Eva Gerrits

Redactie: Jolkje Akveld, Daan Beeke, Eva Gerrits, Annemarie Terhell, Desirée van der Zander

Medewerkers aan dit nummer: Ton Koene, Marjon Kok, Mirjam Noorduijn, Eline Rottier, Nina Schouten, Elsbeth Tijssen, Anne Vegter

Vormgeving: Ramona Dales, Lijn 1, Haarlem | Uitgever: Stichting Lezen

Druk: Zalsman BV | Coverbeeld: © Floor de Goede

© augustus 2016 Stichting Lezen. Niets uit deze uitgave mag worden gereproduceerd door middel van enige methode of vorm dan ook, zonder schriftelijke toestemming van de uitgever.

ISSN 1570-9698. De inhoud van **Lezen** is auteursrechtelijk beschermd. Eventuele rechthebbenden die wij niet hebben kunnen achterhalen, verzoeken wij contact op te nemen met de uitgever.

Elk bezoek een feestje

SCHRIJVERS EN GROOTOUDERS – Onder het motto ‘Voor altijd jong!’ draait het in de Kinderboekenweek, die van 5 tot en met 16 oktober wordt gevierd, om opa’s en oma’s. Drie schrijvers vertellen over de bijzondere grootouder die hen inspireerde tot schrijven. Voor Sjoerd Kuyper was dat zijn brommerige, jokkende grootvader met het ankertje op de arm, waarover hij liefdevol schrijft in de autobiografische Robin-boeken. ‘Eigenlijk zouden alle opa’s en oma’s gepensioneerd moeten zijn.’

DOOR ANNEMARIE TERHELL

FOTO: S. TON KOENE

Robin zucht heel diep. Hij vindt het fijn dat God niet gevaarlijk is. Opa zucht ook heel diep.

‘Dat was een moeilijk gesprek,’ zegt hij.

‘Maar je hebt het goed gedaan, opa,’ zegt Robin.

Uit: *Robin en God* (1996)

‘Mijn opa van vaderskant was matroos. Terug aan wal, woonde hij aan het Beukenplein in Amsterdam-Oost en was brugwachter op de hoek van de Nieuwe Herengracht. Uren heb ik met hem in het brugwachtershuisje gezeten. Als er een boot aankwam, mocht ik de klomp aan een hengel omlaag laten zakken en deed de schipper er een stuiver in. Net als in *Robin en God* ging ik met hem naar de kerk, iets wat mijn vader niet zo’n goed idee vond. We hebben daar eens ontzettende lol gehad om de dominee die we niet konden verstaan. Ook dat u-gevoel, waar Robin over piekert, herinner ik me goed. Mijn opa wilde dat ik “jij” zou zeggen, maar dat kreeg ik er maar niet uit. Pas toen ik achttien was en we samen aan de graanjenever zaten, ging het makkelijker.

De beste herinneringen aan mijn opa zijn zijn verhalen. Hij had gevaren op de toenmalige koloniën en kon daar spannend

over vertellen. Ik zag het helemaal voor me: hoe de haaien om het schip heen cirkelden, hoe hij in Nederlands-Indië op zwijnenjacht ging. Prachtig. Van zijn zus, die 106 is geworden, weet ik hoe hij als keurige jongen op de boot is gegaan en er met een mond vol vuile taal weer vanaf kwam. Wat er onderweg is gebeurd, weet ik niet. In *De duik* fantaseer ik hoe hij een liefde krijgt op Curaçao. Die extra geschiedenis leek me leuk voor hem. En ook voor mezelf: familie daar zou mijn band met het eiland nog inniger maken.

Nu ben ik zelf opa van Kingston (7 jaar) en Doortje (6). Ik ben minder vertellerig dan mijn opa was, maar die brommerige stem is wel gelukt. Daar heb ik, net als hij, flink voor moeten roken. Het fijne aan het grootouderschap is dat je geen verantwoordelijkheid hebt voor de opvoeding. De relatie is zorgelozer, je mag ook eens iets buiten de regeltjes om doen. Het scheelt dat je de hele cyclus al eens hebt meegemaakt, dat is geruststellend. Kinderen voelen dat aan, vertrouwen je ook dingen toe die ze niet zo snel thuis zouden vertellen. Eigenlijk zouden alle opa’s en oma’s gepensioneerd moeten zijn, zodat ze altijd alle tijd voor je hebben. Dan kun je van elk bezoek een feestje maken.’

Sammie en opa hebben een grenzeloze fantasie, ze doen alsof ze toeristen zijn en spreken een zelfbedachte taal. Enne Koens droeg *Sammie en opa* op aan haar eigen opa, een fantast en wetsovertreder die zijn sporen verdiende in het verzet. Als opdracht schreef ze: 'Opa, ik ben veel braver dan jij, maar op papier durf ik wel.'

'Waar of niet waar is voor saaie mensen, Sam. Daar doen wij niet aan.'

Uit: *Sammie en opa* (2013)

'Mijn opa en ik hadden een stevige band. Hij was banketbakker in Apeldoorn en hofleverancier voor paleis het Loo. Toen ik geboren was ging hij met pensioen en had alle tijd. Samen maakten we marsepeinen kabouters en gingen we 's ochtends vroeg wandelen in het kroondomein om wild te zien. Dat was streng verboden, want er werd gejaagd. Ik kreeg de opdracht mee: als er een boswachter aankomt, lig je binnen een tel op de grond. Jij links, ik rechts. Doodeng. De keer dat we gepakt werden, stond ik als aan de grond genageld op het pad. We kregen een boete. Dat vond hij grappig, want geld had hij genoeg. Ook op andere momenten zocht hij de spanning op. Als hij me van het station haalde, riep hij halverwege de terugweg: jongens, politie! Dan ging hij heel hard scheuren over zandweggetjes en deed hij net alsof hij werd aangehouden. Dan draaide hij het raampje open en voerde gesprekken met een denkbeeldige agent. Hij was ruim in de regels, zette het allemaal naar zijn hand. Als de waarheid niet uitkwam, dan verzweeg hij die gewoon.

Sammie en opa is rechtstreeks op hem geïnspireerd, al zijn er verschillen: mijn opa was een stille man, Sammies opa een verteller. Als kind had ik een grote behoefte aan verhalen, ik las alles wat los en vast zat, maar mijn opa's verhalen kwamen maar mondjesmaat. Maar ongeremdheid, het doen van dingen die net iets te gevaarlijk zijn voor kinderen, dat is helemaal mijn eigen opa. Pas veel later hoorde ik dat hij in de oorlog betrokken was bij wapentransporten op de Veluwe. Bij zijn nalatenschap zat een briefje van de Nederlandse Binnenlandse Strijdkrachten met de strekking: deze man heeft veel betekend voor het vaderland. Geef hem alle ruimte, leg hem geen strobreed in de weg. Heel officieel, met een pasfoto en stempel erop. Blijkbaar was het allemaal verwerking wat hij met ons uithaalde.'

Benny Lindelauf schreef in *Negen open armen* en *De hemel van Heivisj* over de Limburgse zusjes Fing, Meike en Juul en hun strenge oma Mei die thuis de scepter zwaait. ‘Ik heb geput uit de verhalen waar ik als kind mee gevuld was, en daar met de vertel-genen van mijn grootmoeder iets nieuws van gemaakt.’

‘Het opvoeden van die kinderen is geen ulezeik.’

‘Het spijt me.’

‘En dat terwijl ik al met anderhalf been in het graf sta.’

Uit: *Negen open armen* (2004)

‘Mijn oma kwam uit een tijd dat er geen televisie was en nog nauwelijks radio. Mensen waren gewend verhalen te vertellen. Volksverhalen, stadsverhalen, familie verhalen – voor haar was het een doodgewone manier om de tijd door te brengen. Ze kon sprookjes vertellen als geen ander en verbasterde die graag. De zeven geitjes kwamen bij Sneeuwwitje op bezoek, er gebeurde van alles. Tijdens de zondagse koffievizites vertelde ze over haar eigen jeugd en de gekke streken die zij uithaalde. En over de sigarenwerkplaats van mijn overgrootvader, ook zo’n man van twaalf ambachten, dertien ongelukken, net als de Pap in *Negen open armen*. Hij vergokte zijn geld, waardoor het gezin in problemen kwam. Onder wat mijn oma vertelde proefde ik altijd een melancholieke ondertoon, een verdriet om het feit dat ze het grote witte huis aan de rand van de stad hebben moeten verlaten en de familie daarna uiteenviel.

Mijn eigen oma lijkt in weinig opzichten op oma Mei. Ze was de liefste, tijdens logeerpartijtjes mochten we alles. Mijn tante was kapster, had een salon in het huis van haar ouders. Mijn oma zat aan de kaptafel, terwijl ik krulspelden in haar haren zette, ze vond alles goed. Oma Mei is het tegenovergestelde: ze regeert haar gezin met een haast dictatoriale hand, zouden we nu zeggen. Alles uit het motief van liefde, dat wel. Tijdens het schrijven las ik veel Zuid-Amerikaanse literatuur: Isabel Allende, Gabriel García Márquez. De matriachale gezinsstructuur die je tegenkomt in hun werk vind ik mooi. Die zie ik ook terug bij Marokkaanse en Turkse gezinnen. Bij het schrijven resonert van alles mee, de literatuur die je inspireert, de omgeving waarin je leeft. Toch zijn er een paar dingen die ik wel direct aan het leven van mijn eigen oma heb ontleend: het huis waarin zij woonde en de begraafplaats daarachter. Fing lijkt op haar, vanwege het feit ze goed kon leren en onderwijzeres wilde worden. Mijn oma heeft de kans niet gekregen, maar ze had wel het verlangen. Misschien is dat wel wat je als schrijver doet: een verleden anders maken uit nieuwsgierigheid. Wat zou er gebeurd zijn als?’ ●●●

Bang om te ontwaken

Wat gebeurt er als een groep jongens strandt op een onbewoond eiland? In plaats van samenwerking ontstaat er rivaliteit die uitmondt in een bloedige oorlog. *Heer van de vliegen* van William Golding uit 1954 is een wereldklassieker.

DEMOCRATIE – De campagne Nederland Leest, waarbij jaarlijks steeds één boek centraal stond, is in een nieuw jasje gestoken. In de maand november staat voor het eerst een thema centraal, met de bedoeling lezers aan te zetten tot debat. Bij het thema van dit jaar, 'democratie', zijn drie boeken gekozen, die tijdens de campagnemaand door de bibliotheken gratis worden uitgedeeld aan mensen die hun mening willen geven over democratie: *Liefde en schaduw* van Isabel Allende, *Heer van de vliegen* van William Golding en *Morten* van Anna Levander. Nieuw is ook het programma Nederland Leest junior, zie pagina 15.

DOOR EVA GERRITS

Francisco Leal en Irene Beltrán, twee jonge journalisten in een dictatoriaal geregeerd Zuid-Amerikaans land, staan niet alleen op het punt hopeloos verliefd te worden. Als ze een illegaal massagraf voor vermisten ontdekken, kunnen ze niet langer hun ogen sluiten voor wat hun landgenoten wordt aangedaan. Ook zelf dreigen ze te worden vermalen in de gruwelijke machinaties van de militaire junta. Zonder dat het land waar *Liefde en schaduw* zich afspeelt wordt genoemd, is het duidelijk dat het hier Chili betreft, het geboorteland van schrijfster Isabel Allende. De jarenlange democratische traditie werd daar wreed om zeep geholpen toen generaal Pinochet in 1973 de macht greep na een militaire coup. President Salvador Allende, de oom van Isabel Allende, kwam om, talloze tegenstanders van de junta werden gearresteerd, tienduizenden werden gemarteld en veel Chilenen, onder wie de schrijfster, verlieten hun land. *Liefde en schaduw* is een aangrijpende vertelling over liefde en geweld, die van binnenuit laat zien hoe het is om te leven onder een dictatuur. In haar wervelende zinnen verenigt Allende moeiteloos alledaagse banaliteiten, politieke ontwikkelingen en verschrikkelijk leed. Bovendien creëert ze ronde personages die zo van het papier lijken te wandelen. Zelfs de slechteriken zijn menselijk, zoals de commandant die na zijn eerste uitgevoerde executie langzaam aan zijn hart verliest. Het maakt *Liefde en schaduw* misschien wel een van de beste boeken uit Allendes oeuvre. ●●● [1000lezen.nl](https://www.1000lezen.nl)

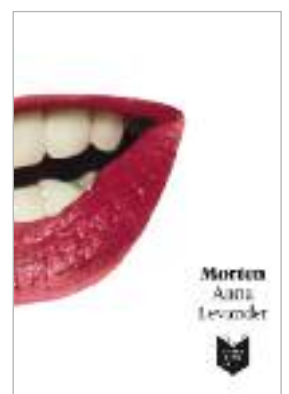
nederlandleest.nl

Slaap zacht, Johnny Idaho (Ambo Anthos) van Auke Hulst is een futuristische queesteroman over angst, dood, illegalenproblematiek, de rol van Big Brother, *mind control* en de kloof tussen arm en rijk, massa en elite. Horrorscenario of nabije werkelijkheid?

In 1984, geschreven in 1948 als waarschuwing tegen totalitaire regimes als in nazi-Duitsland en de Sovjet-Unie, beschrijft George Orwell hoe de enkeling ten onder gaat in een kansloze strijd tegen een totalitair bewind. *Big Brother is Watching You*.

De ambitieuze Morten Mathijssen wil koste wat kost minister-president worden. Hoe een politicus die het volk opzij wil schuiven, door datzelfde volk kan worden gekozen – *Morten* van Anna Levander geeft een inkijkje in de achterkamertjes van Den Haag.

MYJER

Prijs van de
Nederlandse Kinderjury 2016
in de leeftijdscategorie 6 t/m 9
De Gorgels
Jochem Myjer

Nederlandse
Kinderjury
2016

**'Ik had Jan Wolkers
wel als opa gewild'**

DE GORGELS VAN MYJER – Ze hebben kleine gespierde beentjes en lijken op een bolletje wol: de Gorgels. Cabaretier Jochem Myjer beschrijft in *De Gorgels* een wonderbaarlijk minivolkje uit de duinen. Hij won er de Prijs van de Kinderjury mee en krijgt regelmatig foto's toegestuurd van zelf geknutselde Gorgels: gehaakt, gebreid, gekleid, op het strand getekend. 'Kinderen hebben een ongebreidelde fantasie. Dat is mooi om te zien.'

DOOR ANNEMARIE TERHELL

Je schrijft een boek en hup, je wint gelijk de Prijs van de Kinderjury. Was je er blij mee?

'Blij mee? Dat is veel te zacht uitgedrukt! Het raakte me echt. Weet je waarom? Kinderen zijn de eerlijkste mensen op de hele wereld. Als zij voor zichzelf beslissen: ik vind dit een leuk boek, dan voelt dat als een ontzettend grote eer!'

Hebben de Gorgels een geschiedenis?

'Ik heb ze spontaan verzonnen op de bedrand. Mijn kinderen, Melle en Limoni, zijn soms bang voor het slapengaan. "Je hoeft je nooit zorgen te maken," zei ik op een avond. "Er zijn altijd wezentjes die op je passen. Hoe denk je dat een knie geneest? Zij maken een korstje op het wondje." En zo begon het.'

En die naam?

'Gorgels verwijst naar Leidenaars: die worden Glibbers genoemd, met de Leidse r zo lekker achter in je keel. Toen ik het luisterboek van *De Gorgels* ging inspreken werd er steeds gevraagd: mag het iets minder Leids?

Komen er nog meer boeken?

'Jazeker. In november verschijnt er eerst een prentenboek, een soort prequel over de geboorte van waakgorgel Bobba. Rick de Haas heeft het fantastisch in beeld gebracht, hij tilt mijn werk echt naar een ander niveau. Qua karakter zijn we 180 graden verschillend, maar we hebben dezelfde passie, zijn allebei gek van duinen, strand en natuur. Toen ik zijn tekeningen voor het eerst zag, voelde ik gelijk: hem moet ik hebben.'

Melle uit het boek heeft een sterke band met zijn opa. Jijzelf ook?

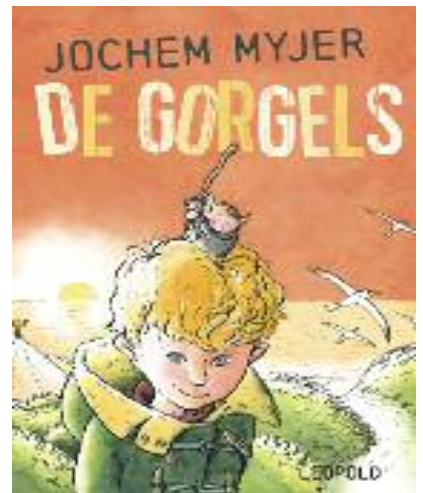
'Ja, ik had twee bijzondere opa's. Maar de opa in *De Gorgels* is Jan Wolkers, de opa die ik ook gehad had willen hebben. De bioloog op Texel, de opa die je meeneemt de natuur in.'

Welke boeken las je zelf graag als kind?

'Ik ben van nature een Annie M.G. Schmidt- en Roald Dahl-typje én ik ben groot fan van Sinterklaas. Als kind was ik een fanatieke lezer, ging naar de bibliotheek om naar Dolf Verroen en andere helden te kijken. Alles wat de fantasie prikkelt, vind ik mooi. Realistische verhalen of boeken met een onderliggende boodschap, die zijn aan mij minder besteed. Ik vind het belangrijk om de fantasie aan te spreken, de wereld is al zo ellendig. Dat is ook mijn filosofie op het podium: ik maak de wereld graag een beetje mooier.'

Was kinderboeken schrijven al langer je droom?

'Ja, altijd al. Ik heb altijd een klik gehouden met kinderen, wilde cabaretier worden of kinderarts, maar ik werd uitgeloot voor de studie geneeskunde. Toen ik een paar jaar geleden ziek werd, dacht ik: potverdorie. Was ik bijna dood geweest, heb ik nog geen kinderboek geschreven. Een bevriende redacteur bij Leopold heeft mijn eerste manuscript anoniem aan collega's laten lezen, ik wilde niet profiteren van mijn bekende naam. Van schrijven word ik ontzettend gelukkig, heb ik ontdekt. Ik had nooit gedacht dat er buiten cabaret nog iets zou zijn waar ik zo mijn hart in kon leggen.' ●●●

Midden in de nacht wordt Melle wakker. Er zit een vreemd wezentje op de rand van zijn bed. Het lijkt wel een bolletje wol, met armpjes en beentjes en twee harige, puntige oren. Maar als Melle het licht aandoet, is het wezentje verdwenen. Als hij er op school over vertelt, lacht iedereen hem uit. Zelfs zijn vader, die bioloog is, zegt dat het onzin is, dat zulke wezentjes niet bestaan. Maar Melle weet zeker wat hij gezien heeft...

De Gorgels is een fantasierijk en spannend avontuur over Gorgels, Brutelaars en een jongen met superogen. Geïllustreerd door Rick de Haas, bekend van Mees Kees.

De Gorgels, Jochem Myjer. Leopold, € 13,99 (7+)

Leesfeest viert feest

Leesfeest bestaat vijftien jaar. Op 3 oktober 2001, bij de opening van de Kinderboekenweek, ging de website over kinder- en jeugdliteratuur voor het eerst online. Student journalistiek Bas Maliepaard en psychologiestudent Evie Krom stonden aan de wieg van het project. Gedreven door enthousiasme voor de kinder- en jeugdliteratuur namen zij het initiatief tot een professionele en actuele website, die niet gebonden was aan uitgever, winkel, schrijver of tijdschrift. Leesfeest heeft inmiddels een flinke database ontwikkeld en richt zich in haar recensies primair op kinderen en jongeren. Vaste rubrieken zijn verder de schrijverscolumns, geautoriseerde schrijversbiografieën en de leesestafette, waarin een schrijver of illustrator het werk van een collega bespreekt. Om het jubileum luister bij te zetten wordt er in het najaar een wedstrijd georganiseerd, waarbij lezers een boekenpakket met vijftien titels kunnen winnen. Kinderboekenambassadeur Jan Paul Schutten schrijft een speciale jubileumcolumn en oprichter Bas Maliepaard wordt geïnterviewd door de huidige hoofdredactie. Leesfeest trekt per dag gemiddeld vijfhonderd unieke bezoekers en draait grotendeels op bijdragen van vrijwilligers. [A7]

leesfeest.nl

3 x Amsterdam

Amsterdam trekt elk jaar meer toeristen en uitgevers springen daar grif op in. Dit jaar verschenen er verschillende prenten- en doeboeken over de hoofdstad. In *Amsterdam speelboek en doeboek* van Raymond van den Berg (Ploegsma, 6+) zijn Amsterdamse kenmerken verwerkt in spelletjes. Zo kun je fietsen uit de gracht vissen, memory spelen met Delfts Blauwe tegels en verschillen zoeken tussen grachtenpanden. *Hotel Kids Only Amsterdam* van Charlotte Borggreve & Ingrid Robers (Rubinstein, 6+) mikt met vergelijkbare doedingen op een internationaal publiek. Je hotelontbijt tekenen, fietsen ontwarren, grachtenhuisjes vouwen en de portemonnee van Máxima terugvinden kan zowel in een Nederlandse als een Engelse editie. Georgien Overwater brengt in *Amsterdam* (Leopold, 6+) de stad gedetailleerder in beeld. De tekeningen van iconische Amsterdamse gebouwen als de Nieuwe Kerk, het Concertgebouw en de Chinese tempel op de Zeedijk zijn losjes verpakt in een verhaallijn over een dagje uit van de familie Jansen. Onder aan de pagina's zijn Amsterdamse wetenswaardigheden te lezen. [A7]

Voorlezen met humor

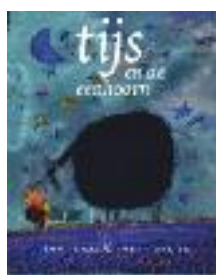
- *Waar is mijn kudde?* (Hoogland & Van Klaveren, 3+) van Lane Smith (bewerking Koos Meinderts) is een betoverend verhaal over een kind dat op zoek is naar zijn wortels. In grafisch sterke tekeningen en een vers met een plezierige cadans maakt de hoofdpersoon een reis langs allerlei dieren, tot het zijn eigen 'kudde' heeft teruggevonden.
- Er waren eens een man en een vrouw die bijna alles hadden, maar nog geen schilderij, schrijft Rindert Kromhout in *De gouden lijst* (Leopold, 6+) met tekeningen van Gerda Dendooven. Het stel haalt een verwarde schilder in huis en zo verandert het huis in een kunstwerk.
- *Fijn konijn* van de Britse Jo Empson (Lemniscaat, 4+) zorgde bij verschijning voor acht illustratieprijzen. Met uitbundige kleuruitspattingen en een geestige hoofdpersoon die graag onkonijnige dingen doet.
- In *Evert-Jan, een poepvlieg met smetvrees* (De Harmonie, 6+) van Pépé Smit moet pietlut Evert-Jan leren netjes zijn poep op te eten en niet alleen zijn appelmoes. Een hilarisch prentenboek boordevol poep- en piesgrappen en knipogen naar de voorlezer, zoals een pilstrip op de toilettafel. [A7]

Meer dan lezen

Geletterdheid hangt nauw samen met de manieren waarop teksten worden gebruikt in de samenleving. De auteurs van *Meer dan lezen* constateren dat er door het gebruik van internet en sociale media een flinke verandering in tekstgebruik heeft plaatsgevonden en pleiten voor een vernieuwde aanpak in de klas. Goed leesonderwijs zou erop gericht moeten zijn om leerlingen te helpen de informatiewereld om hen heen te doorgronden, te beleven, functioneel in te zetten en daar met elkaar over te communiceren. Dat slaagt beter als leerlingen gemotiveerd zijn en lezen als plezierig ervaren. In elf hoofdstukken gaat *Meer dan lezen* in op onderwerpen als de diepere betekenis van de geletterdheidspraktijken in de huidige samenleving, ontluikende geletterdheid, laaggeletterdheid als maatschappelijk probleem, de praktijk van het voorlezen, het gebruiken en interpreteren van zakelijke teksten en het kritisch verwerken van informatiebronnen. Ook is er ruimte voor een evaluatie van de manieren waarop leesprestaties worden getoetst. Naast beschouwing en verdieping biedt het boek inspiratie en aanknopingspunten om aan de slag te gaan in de eigen klas. [A7]

Meer dan lezen, Jan Berenst, Sjoeke Faasse e.a. Van Gorkum, € 34,95

Leespluimen

‘Een prachtig verhaal dat zo sterk is dat het ook zonder tekeningen zijn zeggingskracht overbrengt,’ zo bejubelt de jury van de Kiddo-Leespluim *Tijs en de eenhoorn* van Imme Dros en Harrie Geelen (Querido, 3+), het winnende prentenboek van de maand juli. Toch dragen de tekeningen van Geelen met dromerige paarstinten wel degelijk bij aan de kracht van dit boek. *NRC Handelsblad* bestempelde het eerder als een ‘hartstochtelijk pleidooi voor de troostende kracht van de verbeelding’ en dit jaar won het ook een Zilveren Griffel. In juni ging de Kiddo-Leespluim naar *Haasje Repje* van Bette Westera en Sylvia Weve (Gottmer, 4+), een voorleesbundel over een bezig baasje dat zich verbaast over de traagheid van anderen. Weve tekent Haasje Repje met vaart. Hij zoeft, springt, rolt, danst en rent over de bladzijden. De verhalen zouden het goed doen met een projector ernaast, aldus het juryrapport. De Leespluim van mei werd gewonnen door *Garage Gust* van de Vlaamse Leo Timmers (Querido, 4+), een vrolijk verhaal over een vindingrijke garagehouder. Gust knutselt voor ieder dier de gewenste oplossing: een aangebouwde zitting, een knallende tubapijp, of, voor zichzelf als hij moe is van alle inspanningen, een douchefiets. [A7]

Bijzondere nominaties

- De Nederlandse sectie van IBBY heeft schrijver Edward van de Vendel en illustrator Thé Tjong-Khing genomineerd voor de Hans Christian Andersenprijs 2018. De Hans Christian Andersenprijs, ook wel de Kleine Nobelprijs genoemd, is naast de Astrid Lindgren Memorial Award de hoogste onderscheiding voor kinderboekenschrijvers en -illustratoren. In 1988 ging de bekroning naar Annie M.G. Schmidt en in 2004 naar Max Velthuis. Vorig jaar stonden Marit Törnqvist en Ted van Lieshout op de shortlist. De Hans Christian Andersenprijs worden uitgereikt op het tweejaarlijkse IBBY congres dat begin september 2018 zal plaatsvinden in Istanbul. De winnaars worden bekendgemaakt tijdens de Kinderboekenbeurs in Bologna in april 2018.
- *Aap beer zebra* van Bette Westera en Henriette Boerendans (Gottmer, 4+) is genomineerd voor de Jan Wolkers Prijs. Er werden dit jaar tachtig Nederlandstalige natuurboeken ingezonden, waarvan er zestien zijn geselecteerd voor de longlist. De prijsuitreiking volgt op zondag 16 oktober. De Jan Wolkers Prijs is een initiatief van het radioprogramma *Vroege Vogels*, het Wereld Natuur Fonds en *de Volkskrant*. De eerste winnaar, in 2013, was *Spinder* van Simon van der Geest met illustraties van Karst-Janneke Rogaar (Querido, 9+). [A7]

UIT: *De sprookjesverteller*, Thé Tjong-Khing

Leren lezen omdat het leuk is

LEREN LEZEN – Paul van Loon, Selma Noort, Marco Kunst, Simon van der Geest, Edward van de Vendel, Sylvia Vanden Heede, Anna Woltz. Steeds meer populaire of kinderboekenschrijvers van bekreond niveau schrijven boeken waarmee kinderen kunnen leren lezen. Pardon, léuk kunnen leren lezen.

DOOR MARJON KOK

Dinosaurus een moeilijk woord? Niet voor een kind van bijna zeven dat dol is op deze uitgestorven giganten. Met gemak zal deze beginnende lezer zich door woorden als Tyrannosaurus Rex of Kronosaurus heen slaan, als ze tenminste voorkomen in een verhaal dat hij wil lezen. Lol, interesse, enthousiasme en gretigheid maken het verschil. Als je iets wilt omdat je het leuk vindt, doe je het. Graag. Zelfs al is het eigenlijk nog net iets te moeilijk.

Kinderen leren altijd, overal. Op school natuurlijk, maar ook thuis, achter de computer, tijdens het gamen, buiten desnoods, maar vooral als ze willen leren. En dat gaat het beste als ze ervoor openstaan.

Zo bezien is het een zegen dat het strenge van het AVI-lezen er al een tijdje af is. Op de meeste basisscholen is het inmiddels doorgedrongen dat kinderen vooral plezier in lezen moet worden 'bijgebracht' en niet rigide moet worden vastgehouden aan het niveau dat op het boekje staat. Een verhaal zou zó geschreven moeten zijn, dat kinderen niet kunnen wachten tot ze weer verder kunnen lezen. Dat ze en passant een hoger leesniveau bereiken, *soit*. En dat ze door te lezen een wereld aan andere kennis en vaardigheden opdoen, *who cares?*

Kinderen moeten zelf hun boeken kunnen uitkiezen en niet horen: dit moet(!) je lezen. Dat vraagt om een leerkracht of ouder die zelf veel leest en weet wat leuk, boeiend of mooi zou kunnen zijn voor dit speciale kind. Zo'n volwassene die het goede voorbeeld geeft. Die enthousiast is en graag voorleest. Dat, en een omgeving waarin lezen normaal is. Waarin boeken voor het grijpen liggen en de houding is: dit doen wij hier nu eenmaal. Wij lezen. Gewoon, omdat het leuk is.

Meegroeiboeken en Zomerlezen

Alleen al bij uitgeverij Zwijsen, marktleider op het gebied van boeken die passen bij leesmethodes waarmee de kinderen van nu leren lezen, is wat maandelijks verschijnt niet meer op één hand te tellen. Fijn, want er zit voor ieder kind iets tussen. Lastig ook, die overvloed. Want wat moet je kiezen? Een handvat dat bijna alle boeken bieden, is de indeling in AVI, tegenwoordig aangevuld met de letters B(egin), M(midden) en E(ind). Op de achterflap staat vaak ook het type boek. Avontuur, geheimen, stelen, dieren; zomaar een greep. Lang leesplezier, zelf lezen; ook aanduidingen. Of ik lees als een Uil, een Vos, een Haas; in het geval van de prachtige serie *Vos en Haas* van Sylvia Vanden Heede (Lannoo).

Meegroeiboeken, die makkelijk beginnen en langzaam opklimmen, zoals het technisch leesniveau van een kind ook per dag zal groeien. Pas verscheen in die serie *Wat een verhalen! Bil en Wil* van Rindert Kromhout.

Jongste trend is het Zomerlezen (Zwijssen). Aangetoond is dat kinderen die in de zomervakantie niet of nauwelijks lezen, één à twee AVI-niveau's terugvallen. Dat kan worden voorkomen wanneer kinderen tijdens de zomervakantie regelmatig lezen. Dus is er nu een pakketje Zomerlezen, met gezellige vragen, raadsels en spannende invuloefeningen. Jongens lezen minder makkelijk. Daarom is de serie B.O.J., Boeken Over Jongens (Zwijssen) bedacht, speciaal voor jongens en aanbevolen door jongens die samen een panel vormen. Spannend en vol jongensdingen. Met achterin tips voor een spreekbeurt, stoer aanbevolen met de woorden: doe dit vooral niet! Voor elk wat wils, keurig ingedeeld op niveau en subniveau, thema en type kind.

Puzzel

Een keerzijde is er ook. Boeken die zijn ingedeeld op AVI-niveau, zijn daar door de schrijvers bij voorbaat op aangepast. Dat kan ervoor zorgen dat de verhalen soms wat gekunsteld aandoen. In een interview geeft Rian Visser – ook zij schrijft regelmatig AVI-boekjes – een voorbeeld van hoe dat mis kan gaan. Een dialoog, zegt zij terecht, is fijn leesbaar als het in spreektaal is geschreven:

‘Ik ga naar huis’, zegt Myrthe.

‘Kom je morgen weer?’ vraagt opa.

Een gevorderde lezer zou op dat niveau voorgeschoteld moeten krijgen:

‘Ik ga huiswaarts’, deelde Myrthe haar grootvader mee.

‘Ik verheug mij morgen wederom op jouw bezoek’, antwoordde grootvader.

Een extreem voorbeeld, want ook uitgeverij die de regels streng volgen, zien dat dit niet leidt tot boeken die met plezier gelezen zullen worden. Toch blijft het schrijven van AVI-boeken een puzzel. Met al die voorwaarden is het niet onmogelijk, maar wel lastig om een goed boek te schrijven.

Dubbel effect

Querido Kinderboeken pakt het anders aan. In oktober verschijnt ‘Tijgerlezen’, een serie boeken voor kinderen die leren lezen, op initiatief van Van de Vendel. De boeken mogen dan rekening houden met de verschillende technische leesniveau's van kinderen, ze zijn niet streng ingedeeld en er niet bewust naar geschreven. Dat is een risico, zegt Van de Vendel. Hij hoort ouders al zeggen: ‘Ik weet niet of dit voor mijn kind geschikt is.’ De andere kant is dat boeken die wel een technische aanduiding hebben, zéker in de hand werken dat ze bij voorbaat aan de kant worden gelegd als ‘te moeilijk’ of ‘te makkelijk’.

De achterliggende gedachte van Tijgerlezen is dat boeken niet alleen goed, grappig, spannend en mooi moeten zijn, maar ook fijn zijn om voor te lezen. Toen Van de Vendel – lang geleden – zelf voor groep 3 stond, merkte hij: ‘Als ik AVI-boekjes voorlas die heel grappig waren, had dat een dubbel effect. De kinderen wilden ze daarna allemaal zelf lezen. Er was een run op die boeken. Ze vonden het heerlijk om de grap die ze al kenden nog eens zelf te lezen.’ Ook zag hij kinderen die gedwongen werden AVI-boeken te lezen, afhaken. ‘Dat werd soms een race die je alleen maar kunt verliezen.’

In de nieuwe serie verschijnen boeken van Querido-auteurs die voor het eerst worden vertaald, zoals *Bobbi Bolhuis, redder in nood* van Kate DiCamillo en *Hoe ik een weerwolf werd* van Ulf Stark. Maar ook een heruitgave van Annie M.G. Schmidts *Hoog en laag* met frisse illustraties van Annet Schaap. Bij de vertalingen is het mogelijk, zegt Van de Vendel die zelf *Sammie de fantastische* van Abbi Hanlon vertaalde, sommige zinnen iets eenvoudiger te maken. ‘Maar ook worden voor Tijgerlezen nieuwe boeken geschreven door geweldige kinderboekenschrijvers als Simon van der Geest en Anna Woltz.’ En nee, zegt Van de Vendel, zij krijgen geen strenge regels opgelegd om het niveau aan te passen. ‘Mooi, grappig en spannend moet het zijn. Met mooie illustraties.’ En ook fijn voor ouders en leerkrachten. ‘Zodat het met plezier kan worden voorgelezen.’ ●●●

Wat een verhalen! Bil en Wil, Rindert Kromhout & Jan Jutte (ill.). Meegroeiboek, Zwijssen, € 13,99

Vos en haas vieren feest, Sylvia Vanden Heede & Thé Tjong-Khing (ill.). Ik lees als een haas, Lannoo, € 7,50

Naar Afrika!, Marco Kunst & Mark Janssen (ill.). B.O.J. (boeken over jongens), Zwijssen, € 13,99

In de serie Tijgerlezen – gelukkig leren lezen (Querido kinderboeken) zijn inmiddels verschenen:

Wij zijn tijgers, Edward van de Vendel & Ingrid en Dieter Schubert (ill.). € 12,99

Hoog en laag, Annie M.G. Schmidt & Annet Schaap (ill.). € 12,99

Bobbi Bolhuis, redder in nood, Kate DiCamillo & Loes Riphagen (ill.). € 13,99

Hoe ik een weerwolf werd, Ulf Stark & Lars Deltrap (ill.). € 12,99

Wie is er bang voor de voetbalzombies?, Simon van der Geest & Elly Hees (ill.). € 12,99
Sammie de fantastische, Abbi Hanlon. € 13,99

Cinekid

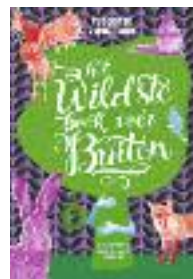
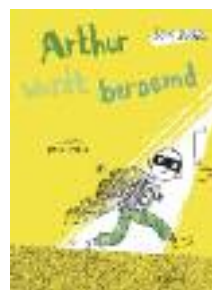
Cinekid breidt uit. Naast het grote festival op het Westergasterrein in Amsterdam en Cinekid op locatie organiseert het kinderfilmfestival dit jaar ook een MediaLab Festival in vier steden. Tussen september en november kunnen leerlingen van scholen uit Breda, Enschede, Eindhoven en Tilburg naar een MediaLab op Locatie. In het MediaLab zijn diverse activiteiten te ondernemen. Kinderen kunnen hun eigen Virtual Reality maken, robots bouwen, bijzondere apps uitproberen, zich bekwamen in *stop motion*-animatie en beleven hoe het is om met bewegingen muziek en beelden aan te sturen. Ook kunnen ze aan de slag in de Makersbuzz, een bus vol moderne en digitale maaktechnieken. Niet alleen kinderen, maar ook pabostudenten en hun stageklassen, ouders en leerkrachten worden betrokken bij het MediaLab om te ervaren hoe nieuwe technieken een onderwijspraktijk kunnen verrijken. Het MediaLab op Locatie wordt uitgevoerd in samenwerking met Cubiss.

De dertigste editie van het Cinekid Festival in Amsterdam opent vlak voor de herfstvakantie, op woensdag 12 oktober, met de première van de nieuwe speelfilm van Simone van Dusseldorp, *Uilenbal*. [A7]

cinekid.nl

Lezen in de middenbouw

- *Arthur wordt beroemd* van Håkon Øvreås en met kleurrijke retro-illustraties van Øyvind Torseter (Querido, 8+) is het vervolg op *Bruno wordt een superheld*, dat in 2015 werd bekroond met een Zilveren Griffel. Arthur wil indruk maken op een nieuw meisje dat in het dorp is komen wonen en slaat aan het spioneren.
- *De dieren van het duister* van Piers Torday (Luitingh-Sijthoff, 10+) is het tweede deel van de trilogie over Kester, die in een toekomstige wereld de kant van de laatste overgebleven dieren kiest. Duister, sprookjesachtig en spannend.
- In *Boreas en de duizend eilanden* van Mina Witteman (Ploegsma, 9+) vervolgt Boreas zijn wereldreis over zee en zeilt hij met zijn ouders naar de overkant van de oceaan. Een avontuurlijk verhaal vol klotsende golven, nachtelijk getingel van de mast en paniek op zee bij straffe wind.
- *Het wildste boek voor buiten* van Floortje Zwigman (Luitingh-Sijthoff, 8+) is een groen doeboek met originele ideeën, van kliederen met avocadomaskers tot pizza's planten en zombie-aanval spelen in het park. [A7]

Mees Kees viert feest

Mees Kees, de leukste stagiair van Nederland, viert zijn tienjarig jubileum als stagemees-ter. Sinds in augustus 2006 *Mees Kees, een pittig klasje* verscheen, schrijft Mirjam Oldenhave onvermoeibaar verder over de onhandige meester, die vaak te rade gaat bij de kinderen uit de klas en van elk lesonderdeel iets bijzonders maakt: dictee is moppen tappen, topo is landje uitbeelden en bij Nieuws uit de natuur kijken de kinderen *Spiderman*. Om het feest luister bij te zetten verschijnt er een Mees Kees-stripboek, getekend door Rick de Haas: *Mees Kees. Buiten de lijntjes*. In samenwerking met *Kidsweek* verschijnt er in september een speciale Mees Kees-krant, waarin Rick de Haas tekenles geeft en Meester Jaap en Superjuffie hun collega feliciteren. De jubilerende stagiair is ook boegbeeld van de Veel Meer Meester!-campagne, waarmee mannen worden gemotiveerd om voor het onderwijs te kiezen. Stageklassen kunnen hun favoriete mannelijke stagiair aanmelden voor de Mees Kees-wedstrijd. In december wordt het feest afgesloten met de première van de vierde Mees Kees-film *Langs de lijn*. [A7]

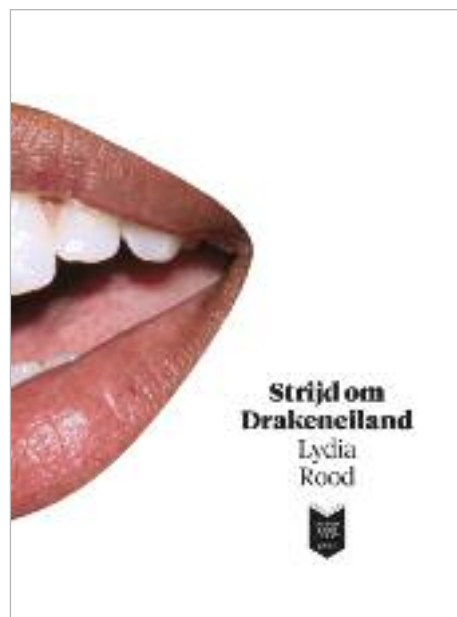
meeskees.nl

Nederland Leest Junior

Nieuw in de campagne Nederland Leest is het onderdeel Nederland Leest junior, een educatieve component die zich richt op kinderen in groep zeven en acht en de eerste twee klassen van het vmbo. Zij krijgen een eigen pocket met lesmaterialen: *Strijd om Drakeneiland* van Lydia Rood. Drakeneiland is de maatschappij in het klein. Kinderen die een misstap hebben begaan worden ernaartoe gestuurd, zonder volwassenen. Wonderwel slagen ze er met elkaar in om het eiland leefbaar te houden. Drakeneiland heeft eigen winkels, een eigen bakkerij, tien zelfbedachte wetten en een eigen democratisch orgaan: de Parlevinkers. In *Strijd om Drakeneiland* dreigt het mis te gaan als een kleine groep kinderen de macht grijpt en een koning kroont. Mo beraamt samen met andere kinderen een plan om het eiland terug te veroveren en de democratische orde te herstellen. Nederland Leest junior sluit aan bij de Bibliotheek *op school* en vindt plaats van 1 tot en met 30 november. Met het lespakket, dat wordt verspreid door de CPNB in samenwerking met de bibliotheken, kunnen kinderen van tien tot veertien jaar meediscussiëren over het thema van Nederland Leest: democratie. [A7] [Lezen](#)

nederlandleest.nl

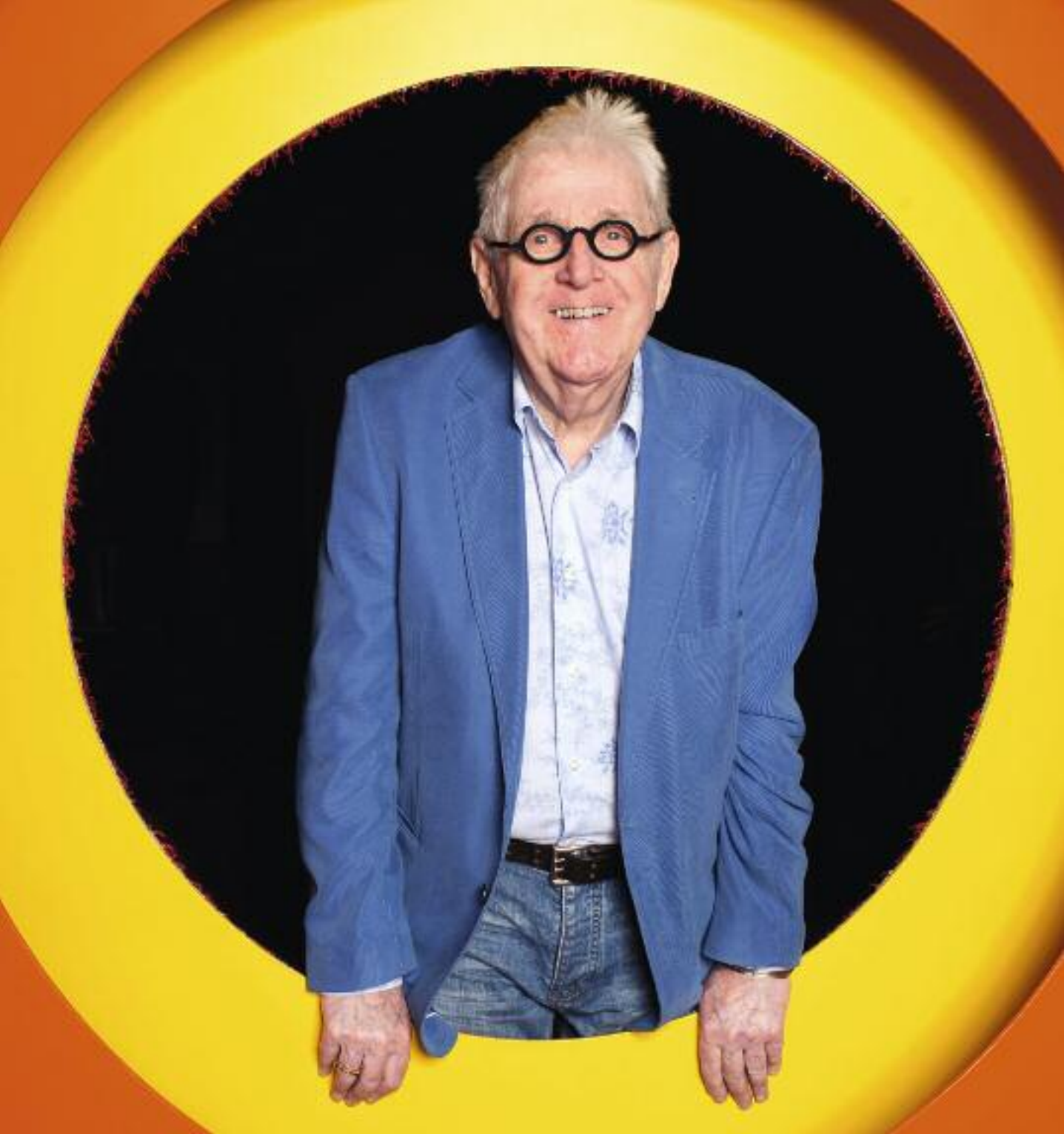
Vakantielezen is leuk!

Deze zomer nemen veertienhonderd leerlingen van acht basisscholen in Zuid-Limburg deel aan het pilotproject Vakantielezen is leuk! Om te stimuleren dat leerlingen ook in de vakantieperiode blijven lezen, kregen zij elk een gevulde boekentas mee naar huis met daarin spel- en leesmaterialen op hun eigen leesniveau. De deelnemende kinderen en hun ouders worden tot in het najaar bij het lezen begeleid door een leesconsulent van de lokale bibliotheek. Vakantielezen is leuk! sluit aan op Lezen is leuk!, dat vorig jaar succesvol werd afgesloten. Zo'n honderd scholen uit krimpregio's kregen dankzij dit project de beschikking over een speciale boekenkast met actuele leesboeken voor alle groepen in het basisonderwijs. Voor de pilot Vakantielezen is leuk! zijn scholen uitgenodigd die eerder aan Lezen is leuk! hebben deelgenomen. Het is de bedoeling dat het programma, waarmee de zomerdip bij kwetsbare groepen wordt bestreden, volgend jaar een breder vervolg krijgt. Vakantielezen is leuk!, onderdeel van het programma de Bibliotheek *op school*, wordt uitgevoerd door Stichting Lezen, Cubiss Limburg, deelnemende bibliotheken in Limburg en Flow Communicatie en wordt financieel ondersteund door Stichting Kinderpostzegels. [A7] [Lezen](#)
debibliotheekopschool.nl

Voorleeskampioen wordt Kinderdirecteur

Wie De Nationale Voorleeswedstrijd wint, mag zich ook een jaar lang Kinderdirecteur van het Kinderboekenmuseum in Den Haag noemen. Jan Dirk Pesman (12 jaar) uit Wollega verraste tijdens de voorleesfinale met zijn voordracht uit *Het leven van een loser* en bekleedde tijdens de Kinderboekenparade in Den Haag voor het eerst zijn nieuwe functie. Wat houdt het Kinderdirecteurschap verder in? Jan Dirk: 'Ik denk dat we af en toe gaan vergaderen met de directeur en zijn assistent. Dan bespreken we wat er beter zou kunnen in het museum en wat voor leuke evenementen we kunnen organiseren.' Jan Dirk is de opvolger van Julie Slagman (12) uit Rotterdam. Zij kijkt met plezier terug op een jaar vol interviews, gala's en evenementen, en vond het leuk om mee te denken over de inrichting van het Kinderboekenmuseum. 'Als ik met mijn jongere zus in Papiria ben, valt het mij op dat ze vooral met haar polsband bezig is. Kleine kinderen rennen als een gek heen en weer om punten te verzamelen op hun Slurper, waarmee je digitale items kunt winnen. Dat is jammer, want daardoor zie je niet de teksten aan de muur en hoe mooi het museum is gemaakt. Dat vindt het museum zelf ook jammer en ze gaan nadenken over hoe het beter kan.' [A7] [Lezen](#)

‘Het is een cadeautje waarop ik niet meer had gerekend’

GESCHENK – Als je hem ziet en spreekt, zou je het niet zeggen, maar als de Kinderboekenweek begint, is Dolf Verroen op een maand na achtentachtig. *De vis en de jongen*, *Hoe mooi wit ik ben*, *Karel en de kindermoordenaar*, het is maar een greep uit de ruim honderdtien kinderboeken waarmee Verroen kinderboekenkasten verrijkte. Het Kinderboekenweekgeschenk *Oorlog en vriendschap* is de kroon op een prachtig oeuvre.

DOOR ELINE ROTTIER

Hoe was het om deze opdracht te krijgen?

‘Verrassend, opwindend, spannend, verwarrend, alles tegelijk. Het is een cadeautje waarop ik niet meer had gerekend. Ik had het helemaal niet zien aankomen en was er zo gelukkig mee dat ik meteen volmondig “ja” heb gezegd. De spanning en het verantwoordelijkheidsgevoel kwamen snel daarna. Bij een opdracht als deze wordt gezegd: “Je hebt de volledige vrijheid om te schrijven wat je wilt.” En hoewel ik die vrijheid wil nemen, mag het natuurlijk geen flop worden.’

Hoe bent u te werk gegaan?

‘Je kunt er heel artistiek over gaan doen, maar het is uiteindelijk een opdracht. Daarom stelde ik me eerst de vraag: Wat wil ik? Iets leuks of iets ernstigs? Gezien mijn leeftijd wilde ik meer dan alleen maar leuk. Het onderwerp kwam vanzelf. Dat hield me al zo lang bezig dat ik wist: dit is het, hier ga ik over schrijven. De basis was er gewoon. Toen ik het verantwoordelijkheidsgevoel los kon laten, heb ik in één ruk doorgeschreven.’

Het boek speelt zich af tijdens de oorlog, maar gaat vooral over een vriendschap tussen twee jongens die wordt verstoord door denkbeelden van hun ouders...

‘Ik heb geschreven over twee thema’s waar ik altijd nog over wilde schrijven. Het eerste is verraad. Het tweede is dat kinderen zo afhankelijk zijn van de opvattingen van hun ouders. Nu, maar zeker ook in die oorlogstijd. Terwijl zij er toch echt niks aan konden doen dat ze in een Joods of NSB-gezin werden geboren.’

Is het boek autobiografisch?

‘Het verraad is gebaseerd op een gebeurtenis uit mijn leven. Sowieso is bijna alles in het boek echt gebeurd. Maar de realiteit heeft zich in dit boek wel om de thema’s heen gevouwen. Ik heb de werkelijkheid – anders dan in het volledig autobiografische *Als oorlog echt is* – vrijer gesitueerd. Maar het is wel de werkelijkheid.

Ik ben niet zo fantasierijk als mensen denken. Er is een wereld van verschil tussen fantasie en verbeelding. Fantasie heb ik niet, verbeelding heb ik wel. Ik kan me indenken hoe een ander zich voelt als hij valt, maar ik kan niet fantasëren wat er daarna allemaal voor spannend zou kunnen gebeuren. Daarom heeft mijn verhaal ook geen thrillerachtig plot van ik leg een bom neer en op het einde ontploft hij wel of niet. Zo’n verhaal kan ik nu eenmaal niet bedenken.’

U schrijft vanuit uw eigen ervaringen en verbeeldingskracht?

‘Ja, én vanuit mijn gevoel voor absurditeit. Ik denk dat kinderen zich daardoor thuisvoelen in mijn verhalen. Zij staan ook op een absurde manier in het leven, met al die grote mensen die ze vertellen wat ze wel en niet mogen of moeten. Dat “moeien” leidt trouwens tot een ander gevoel dat ik met kinderen deel: machteloosheid.

Mijn boeken zijn vanuit de gevoelens van één mens geschreven: vanuit die van mij. Ik kan niet anders. Als ik schrijf ben ik de bron waaruit ik put en ben ik de enige lezer die er bestaat. Aan mijn verwachtingen moet het boek voldoen.’

Wat houden die verwachtingen in?

‘Ik wil dat de thema’s die onder het verhaal liggen overkomen. Maar dat is een eis die ik aan mezelf stel: ik moet het gevoel hebben dat ik dat heb bereikt. Ik geloof er namelijk niet in dat je “een boodschap” kunt opleggen in een boek. In dit verhaal heb ik de dingen die mensen elkaar aan kunnen

doen en de gevolgen daarvan teruggebracht tot één verraad. Om dat te voelen, heb je verbeelding nodig. Die eigenschap heb je of heb je niet. Voor een miljoen zullen velen bereid zijn “sorry” te zeggen, maar dat zal niet echt gemeend zijn zolang diegene niet in staat is om te voelen wat iets voor de ander betekent.’

Geldt dat ook voor kinderen?

‘Voor kinderen is het hoopvoller, maar ook voor hen kan een schrijver niet zeggen: ik ga iets schrijven wat goed is voor jullie. Je kunt alleen maar hopen dat ze je begrijpen. Ik hoop dat ze mijn boek uitlezen en dat ze het een mooi verhaal vinden. Ik kan niet voorspellen wat ze eruit halen.’

Hoe zit het met uw schuldgevoel, heeft dat u sinds de oorlog achtervolgd?

‘Ik denk dat iedereen wel iets in zijn leven heeft meegemaakt wat je meeneemt. Bij mij is, meer dan een schuldgevoel, het verraad blijven hangen. Dat komt misschien ook doordat er in het echt geen volwaardige vriendschap was, eerder een aanzet daartoe. Door de verwarrende oorlogstijd kon het zich niet ontwikkelen, was het in feite in de knop al gebroken. Maar ik ben het nooit vergeten.’

Hoe blij bent u met de illustraties van Charlotte Dematons?

‘Nadat ik de tekeningen voor het eerst had gezien, belde ik Charlotte. Ik barstte bijna in tranen uit toen ik haar vertelde hoe mooi ik het vond. Het jongetje is precies hoe ik toen was, met het brilletje van nu. Ik heb het gevoel dat Charlotte en ik aan elkaar verwant zijn. Ze heeft mijn verhaal zo doorvoeld, het is exact hoe het wezen moet.’

U straalt zoveel trots uit. Voel u zich ook zo?

‘De onzekerheid die ik in het begin had is weg, maar dat neemt niet weg dat ik het vreselijk zou vinden als het boek een teleurstelling zou zijn voor kinderen. Tegelijkertijd kan ik niet verhoeden dat er een kind is dat het niet mooi vindt. Ik ben heel gelukkig met het resultaat. Ik heb altijd gezegd dat ik nog eens een universeel boek wilde schrijven. Misschien heb ik dat hiermee wel een beetje bereikt. Zonder dat ik erop uit was, is het voor mij een van mijn beste boeken geworden. Dat komt ook doordat het gevoel dat ik erin kwijt wilde gaaf is overgekomen. Het hoort bij me, ik denk dat ik met dit boek iets nalaat...’

Is alles nu verteld?

‘In deze bijzondere fase van mijn leven vraag ik me weleens af of ik het schrijven nodig heb gehad om aan mezelf te ontkomen, om dingen een plek te geven. Het antwoord heb ik nog niet gevonden, maar ik weet wel dat het me heeft geholpen om mezelf te aanvaarden. Ook het schrijven van *Oorlog en vriendschap* heeft me op een of andere manier bevrijd. Misschien voelt het daardoor ook wel als een afsluiting; alles wat in me zat is verteld. Denk ik.’ ●●●

Zoek je boek

ONLINE HULP – Handige websites die hulp bieden bij het zoeken naar een geschikt boek voor nul- tot achttienjarigen, op een rij.

SAMENGESTELD DOOR EVA GERRITS

Boekenzoeker

De boekenzoeker is niet zomaar een online boekencatalogus. De uitstekend verzorgde en uiterst praktische website geeft leesadvies voor nul- tot achttienjarigen en is vergelijkbaar met een leraar of bibliothecaris, maar dan een die bekend is met een veel groter corpus aan boeken dan een leraar, ouder of bibliothecaris ooit kan kennen. Per leeftijdscategorie biedt de site een aangepaste vormgeving en dito mogelijkheden. Naast zoeken in de catalogus, kunnen bezoekers persoonlijk getint advies krijgen door het aanklikken van interesses, onderwerpen en stemmingen. Wie zich op de site registreert kan rekenen op nog persoonlijker leesadvies en kan zijn eigen leesdossier bijhouden. lezen.boekenzoeker.org

Boekwijzer

Kinderboeken, daar draait het om op de prachtig vormgegeven website boekwijzer.com. En om alles wat met kinderboeken te maken heeft. Oprichtster Eline Rottier besloot om na een aantal jaar als advocaat te hebben gewerkt, haar wetboeken aan de wilgen te hangen en van haar liefde voor kinderboeken haar werk te maken. 'Ieder kind is anders. Ook als het gaat om lezen. Sommige kinderen lezen veel en zoeken een nieuwe uitdaging. Sommige kinderen denken dat ze lezen stom vinden. Sommige kinderen vinden lezen moeilijk. Sommige kinderen kunnen wel wat uitdaging op school gebruiken. Het doel van Boekwijzer is om een kind naar het juiste boek te leiden.' Op de website zijn interviews met kinderboekenschrijvers te vinden, kinderboekentips en advies voor kinderboekenbegeleiding. Op verzoek biedt Boekwijzer ook leesbegeleiding op maat. boekwijzer.com

Jaap Leest

JaapLeest is de recensiesite van kinderboekenliefhebber Jaap Friso. Op de site bespreekt hij nieuwe kinder- en jeugdboeken en deelt hij nieuws, vooral over nominaties en prijzen. 'Er is zoveel moois, zowel wat betreft stijl en vorm als thematiek. Ik lees boeken vooral omdat ik van het lezen geniet en misschien vertel en schrijf ik erover omdat ik zou willen dat meer volwassenen jeugdboeken lezen. Alhoewel, waarom eigenlijk? Ik ben geen ambassadeur maar vooral een enthousiast lezer die vooral daarvan uitgaat: van het lezen. En minder van educatie of vorming of literaire bedoelingen. De website heet dan ook niet voor niets JaapLeest. Lezen is de hoofdzaak en dat enthousiasme wil ik graag delen.' Jaap is betrokken bij de Vlaamse kinderjury en de website Boekenzoeker. Hij is vanaf 2012 jurylid van de Woutertje Pieterse Prijs en zat in de jury van de Brabantse Jeugdliteratuurprijs 2010. jaapleest.nl

Mevrouw Kinderboek

Mevrouw Kinderboek, opgericht door Jennifer Hofstede (adviseur jeugdliteratuur voor de stichting Schrijvers, School, Samenleving), helpt

kinderen aan het lezen te krijgen en houden en is bedoeld voor vaders, moeders, opa's, oma's, juffen, meesters, leidster/leiders in kinderopvang en voor jeugdbibliothecarissen. De website geeft tips om boeken te kiezen voor kinderen tot twaalf jaar, van prentenboeken tot boeken die passen bij een thema van school of thuis of die aansluiten bij vakken als aardrijkskunde, geschiedenis en biologie. Ook biedt Mevrouw Kinderboek ondersteuning bij het helpen kinderen te leren lezen in de vorm van tips, achtergrondinformatie en leesspelletjes.

mevrouwkinderboek.nl

Leeskracht

Leeskracht is bedoeld voor leerlingen uit de onderbouw vmbo en praktijkonderwijs in de leeftijd van dertien tot vijftien jaar. De doelstel-

lingen: het vergroten van het leesplezier bij jongeren, het vergroten van de woordenschat en het vergroten van de innerlijke wereld en verbeeldingskracht. Leeskracht biedt een eenvoudige leestips-app voor jongeren waar, na het doorlopen van een keuzemenu waarbij steeds kan worden gekozen tussen twee foto's, persoonlijke boeken-tips uitrollen. Er is een actuele boekenlijst voor onderbouw vmbo-leerlingen, een filmpje getiteld 'Ik vind lezen leuk, daar moet je maar mee dealen' waarin jongeren vertellen waarom ze lezen leuk vinden en vooral wat ze eraan hebben, en er zijn interactieve lessen rondom de boeken te vinden. Leeskracht is gemaakt door de bibliotheken van Amsterdam, Den Haag, Utrecht en Rotterdam in samenwerking met Kunst van Lezen. [lezen
leeskracht.nl](http://lezen.leeskracht.nl)

Lees mij!

Lees mij! is een cross-mediale combinatie van een website, een serie filmpjes en literaire activiteiten, gericht op havo/vwo-leerlingen tussen de veer-

tien en zeventien jaar. De boekenlijst bevat een gevarieerde keuze uit de Nederlandse en Vlaamse literatuur, van *De donkere kamer van Damokles* van Willem Frederik Hermans tot *Een verhaal uit de stad Damsko* van Hassan Bahara. Elk boek heeft zijn eigen pagina met filmpje, een kleine, levendige samenvatting, auteursachtergronden, geluidsfragmenten, een forum en archiefmateriaal. Leerlingen kunnen lid worden van de Lees mij!-site, elkaar tips geven of zelf aan de slag gaan met filmen. Er is ook een docentenportal, met tips hoe de website ingezet kan worden bij het literatuuronderwijs en er kan een lespakket worden gedownload waarin de vertaalslag van woord naar beeld centraal staat, om jongeren te stimuleren uitdrukking te geven aan hun leeservaringen. [lezen
leesmij.nu](http://lezen.leesmij.nu)

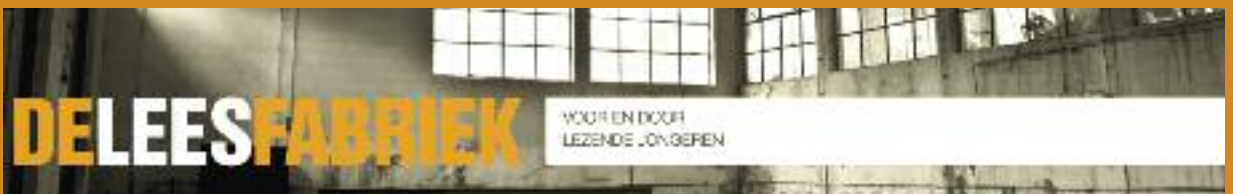

LITERATOUR
De Boekmarkt voor jongeren

Boekentipper

Op Literatour.nu is de digitale Boekentipper te vinden, een zoekmachine waar jongeren boeken kunnen selecteren op 'moods', passend bij hun stemming en leesvoorkeur. De database van de Boekentipper bevat honderden titels die geschikt zijn voor leerlingen uit de bovenbouw van elk type onderwijs, van avontuurlijke roadtrips, spannende thrillers, serieuze hersenkrakers tot psychologische romans. De Boekentipper bewaart favoriete boeken van bezoekers en scherpt het profiel bij elk bezoek aan. [lezen
literatour.nu](http://lezen.literatour.nu)

[literatour.nu](http://lezen.literatour.nu)

De Leesfabriek

De Leesfabriek is een website voor en door lezende jongeren in Nederland en Vlaanderen. De online community verbindt jongeren uit Assen en Antwerpen, uit Groningen en Gent rond hun gedeelde passie: boeken en lezen. De onafhankelijke webredactie bestaat uit leesgekken, vooral jongeren tussen de vijftien en vijfentwintig jaar. De Leesfabriek blogt, maakt filmpjes en foto's, kletst met schrijvers en zorgt dat jongeren met elkaar praten over boeken – het platform barst dan ook van de interviews, boeken-nieuwtjes en recensies. Behalve het bieden van een online paraplu wil De Leesfabriek jongeren ook stimuleren elkaar offline te ontmoeten en organiseert 'Lokale Leesfabrieken' in samenwerking met lokale leesbevorderende instanties.

deleesfabriek.nl

Boekenclub in de klas,

VMBO-BUNDEL – Voor iedereen is er een boek, een boek dat je ráákt. Dat is het motto van 2016, het Jaar van Het Boek. Een mooie gedachte waar de leesgierigen onder ons graag in geloven. Alleen, dat boek moet dan nog wel even worden gevonden.

DOOR NINA SCHOUTEN

Hoe moeilijk dat is, realiseerde de Leescoalitie zich maar al te goed. Helemaal voor jongeren zonder natuurlijke letterliefde, zoals veel vmbo-leerlingen. En daarom maakten ze speciaal voor hen de (voor)leesbundel *STUK!* waarin twintig fragmenten zijn opgenomen uit boeken die de afgelopen jaren werden gelezen voor de vmbo-leescampagne De Weddenschap.

Bont boeket

Het is een bont boeket van auteurs, thema's en schrijfstijlen. Passages uit thrillers als *Shock* van Mel Wallis de Vries en *Stille getuige* van Eva Burgers worden afgewisseld met hoofdstukken uit boeken over de oorlog zoals Anne Franks *Het Achterhuis* en *Oorlogsgeheimen* van Jacques Vriens. Uiteraard worden ook de nodige familiedrama's en de liefde breed vertegenwoordigd, zoals in de fragmenten uit *Hotel de grote L* van Sjoerd Kuiper en *Honderd uur nacht* van Anna Woltz. De schrijfstijlen zijn beschrijvend of juist tonend, zitten strak in perspectief of zijn overkoepelend alwetend. Kortom, er is voor elk wat wils. En elk fragment eindigt met verder-lees-suggesties. Uiteindelijk wil de Leescoalitie met de bundel ook het gesprek óver literatuur op gang brengen, want dat speelt een belangrijke rol bij leesbevordering en plezier in het lezen. Maar hoe doe je dat?

Échte gesprekken

Op zijn Aidan Chambers, meent de Leescoalitie. En daarom vind je achter in *STUK!* een uitleg van de methodiek van deze

Britse schrijver en leesbevorderaar, waarin wordt uitgelegd hoe je als docent het beste in gesprek kan gaan met leerlingen over een boek. De zogenaamde 'literaire gesprekken'. Beter bekend als 'boekgesprekken' in de praktijk. Daarbij zijn er een paar belangrijke *do's* en *dont's*. Zo moet je de gesprekken niet gebruiken om kennis te testen, er zijn dan ook geen 'foute' antwoorden mogelijk. Ook moet je nooit de 'waarom-vraag' stellen, denk aan: 'Waarom vond je het wel/niet leuk?'. De vraag is te breed en schreeuwt om een vaag antwoord als: 'Nou gewoon, omdat het saai was.' Wat je wel moet doen: gerichte vragen stellen. Daarmee kan de docent een gesprek op gang brengen en zich vervolgens door de antwoorden van de leerlingen laten leiden. Hun gedachtegang vormt het uitgangspunt voor het verdere gesprek. Het belangrijkste stappenplan daarbij: dat er geen stappenplan is. Échte gesprekken. Daar gaat het om. Dus als leerlingen het 'ruk' vonden, vonden ze het ruk. De volgende vraag luidt dan vrolijk: wat maakte het zo ruk?

Verwachtingen

Het geeft meteen de kriebels tot uitproberen. De ouderwetse boekenclub in een nieuw jasje. Geen theekransje waarbij de 'moraal' uit het verhaal wordt gedestilleerd, maar een klaslokaal jongeren, waarin docenten leerlingen uitdagen hun beleving te toetsen aan literatuur. Tijdens het lezen van *STUK!* dienen de potentiële gesprekken zich als vanzelf aan. Met Chambers' methodiek in je achterhoofd biedt elk verhaal wel een detail dat middels een gerichte vraag uitgangspunt kan zijn voor een inhoudelijk gesprek. Zo nodigt het leesfragment uit *Het Achterhuis* uit om het te hebben over verwachtingen. Hoeveel leerlingen zullen het beroemde dagboek van Anne Frank eigenlijk ooit zelf in handen hebben gehad, laat staan gelezen? En zo niet, waar verwachten ze dat het over gaat? Voor de hand ligt het antwoord: de Tweede Wereldoorlog.

anno 2016

Dat klopt natuurlijk, maar het gaat ook over hele ‘gewone’ dingen. In het fragment ergert Anne zich aan haar moeder en vertelt ze over haar verlangen naar Peter. Kunnen leerlingen zich dat voorstellen? Dat dat is waarmee je je bezighoudt, terwijl je achter een kast woont omdat je buiten je leven niet zeker bent? Anne en haar moeder hebben een ruzietje over een naai-etui, niet echt iets wat veel leerlingen thuis zullen gebruiken. Als je dat etui vervangt door iets anders onbenulligs, herkennen ze dan de situatie? Ergeren zij zich wel eens aan hun moeder of vader? Over wat voor kleine dingen kunnen zij thuis ruzie hebben? En voelt verlangen en verliefd zijn voor de leerlingen ook zo onzeker als het voor Anne voelde? ‘Misschien denkt hij wel nooit meer dan oppervlakkig aan me. Ik moet weer alleen verder, zonder vertrouwen en zonder Peter. Wellicht gauw weer zonder hoop, troost en verwachting. [...] Wie weet geeft hij wel helemaal niet om me en kijkt hij de anderen ook zo zacht aan, heb ik me misschien wel verbeeld dat dit voor mij is.’

Wat zou jij doen?

Bij het lezen van een fragment uit *Pizzamaffia* van Khalid Boudou, wordt geen van de karakters in het fragment beschreven, maar krijgen ze bij het lezen van de dialogen toch meteen een eigen gezicht. ‘Het leven is een competitie. Wat je ook doet. Blijf altijd loeren. Loop niet op je tenen. Loop niet te koop met wat je hebt,’ zei de ouwe. ‘Daar kunnen mensen niet tegen. Dan krijg je dus niks in het leven, waloe. Mensen zijn allemaal stinkjaloers.’ Hoe zou ‘de ouwe’ eruitzien? Verschilt dat beeld per leerling of zijn ze het allemaal ongeveer met elkaar eens? En wat, welke woorden, zorgen voor die beelden? Zitten daar wellicht ook vooroordelen achter verscholen? Wanneer is iets eigenlijk een vooroordeel? Het levert ongetwijfeld interessante discussies op. Je zou zelfs groepjes leerlingen enkele regels over zichzelf kunnen laten

opschrijven, in hun eigen ‘spreektaal’, en ze anoniem door de klas verspreiden. Zouden de andere leerlingen herkennen wie wie is? Wat zegt het eigenlijk over je, welke woorden je gebruikt? Ook een simpele vraag als: ‘Wat zou jij doen?’ is op veel verhalen toepasbaar. Het prikkelt de fantasie én geeft stof tot nadenken. In het leesfragment uit *Stille getuige* ziet Nikki bijvoorbeeld hoe een klasgenoot na een schoolfeest door een groep jongens in een busje wordt gesleurd. Ze besluit het niet tegen haar moeder te zeggen. ‘Als ik haar zou vertellen wat ik had gezien en hoe bang ik was, waren de gevolgen helemaal niet meer te overzien. Het zou betekenen dat ik minstens tot mijn twintigste altijd gehaald en gebracht zou worden.’ Zijn leerlingen het eens met haar argument om het niet te zeggen? Wat zouden zij doen?

Wereld vol anderen

Jongeren aan het lezen krijgen, helemaal degenen die daar niet echt op zitten te wachten, is een opgave die ongetwijfeld soms moedeloos maakt. Maar wel een die vreselijk belangrijk is. De bundel *STUK!* doet de hoop weer opborrelen. Dat lezen onmisbaar is in onze geletterde maatschappij, daar is iedereen het over eens; het is de poort tot kennis en informatie. Het is ook de bron voor het beleven van de wereld vanuit een ander perspectief, lezen vergroot het inlevingsvermogen. En daar kunnen we in deze wereld vol ‘anderen’ niet genoeg van hebben. ●●●

De Leescoalitie is een samenwerking van Stichting Lezen, de stichting CPNB, de bibliotheken (de Koninklijke Bibliotheek en Vereniging Openbare Bibliotheken) en Stichting Lezen en Schrijven. Sinds 2012 bundelen deze vier organisaties hun krachten om zoveel mogelijk mensen aan te zetten tot lezen en voorlezen.

FOTO TIM LEGUIJT

De Dag van het Literatuuronderwijs

Goede non-fictie behoort tot de literatuur, zo zal Frank Westerman betogen tijdens de Dag van het Literatuuronderwijs. Op een ander podium gaan auteurs Natasza Tardio en Buddy Tegenbosch in gesprek met Frans-Willem Korsten, bijzonder hoogleraar literatuur en samenleving, over de noodzaak van literatuuronderwijs op het vmbo. Het tweejaarlijkse, altijd drukbezochte symposium is bedoeld voor iedereen die zich bezighoudt met literatuureducatie, zoals docenten Nederlands, docenten moderne talen en andere professioneel geïnteresseerden. In een aantrekkelijk en inspirerend programma is aandacht voor actuele onderwerpen die spelen in het literatuuronderwijs, zoals de discussie over de toekomst van het schoolvak Nederlands. Een groot aantal schrijvers verzorgt tijdens deze conferentie lezingen en workshops, onder wie de Vlaamse schrijvers Dimitri Verhulst en Lize Spit. De Dag van het Literatuuronderwijs vindt plaats op 22 november 2016 in De Doelen in Rotterdam en zal worden geopend door scheidend dichter des Vaderlands Anne Vegter, die tijdens dit congres terugblijkt op haar ambtsjaren. [A7] lezen.nl
dagvanhetliteratuuronderwijs.nl; lezen.nl

Literaire festivals

Het Geen Daden Maar Woorden Festival is een eigentijds Rotterdams festival rond literatuur, muziek en *spoken word*. Bezoekers kunnen hun eigen ontdekkingstocht samenstellen langs verschillende locaties op het kleurrijke Katendrecht, dat met een loopbrug is verbonden met de Kop van Zuid. Er zijn Engelstalige en Nederlandstalige routes mogelijk langs optredens van literair talent, singer-songwriters en dichters uit binnen- en buitenland. Het festival vindt plaats in het weekend van 24 en 25 september 2016.

gdmw.nl

Het Haagse Crossing Border verhuist dit jaar van de Koninklijke Schouwburg en Het Nationale Toneel naar locaties rond Paard van Troje en de Grote Markt. Op de acht podia zijn tussen 2 en 6 november meer dan honderd verschillende singer-songwriters, schrijvers, dichters en artiesten te zien, onder wie Michael Franti, The Low Anthem, Emiliana Torrini & the Colorist, Carl Frode Tiller, Minor Victories, DBC Pierre, Tourist LeMC, Michel Faber, Lisa Hannigan en Angel Olsen. Kaartjes zijn verkrijgen via de website. [A7]

crossingborder.nl

FOTO MARCO DE SWART

Lord of the Flies in het theater

Wat gebeurt er als je een groep schoolkinderen achterlaat op een onbewoond eiland zonder volwassenen? Veel schrijvers hebben het experiment uitgediept, maar de bekendste is ongetwijfeld de Amerikaan William Golding. In 1954 schreef hij met *Lord of the Flies* een rauw verhaal over een groep jongens die razendsnel volwassen moet worden en daar hopeloos in faalt. Als enige overlevenden na een vliegtuigongeluk wachten de jongens op redding op een onbewoond eiland. Afgesloten van de buitenwereld zijn ze teruggeworpen op zichzelf. Terwijl de situatie grimmiger wordt, breekt een strijd uit om het leiderschap. De jongens verliezen langzaam hun grip op de werkelijkheid en in de onderlinge oorlog die volgt sneuvelt alle onschuld. Regisseur Noël Fischer bewerkte de roman tot een theateravontuur over overlevingsdrift, compassie en het recht van de sterkste. *Lord of the Flies* (12+) is de eerste in een reeks 'coming of age'-voorstellingen en zal worden gespeeld door Het Nationale Toneel en NTjong in co-productie met muziektheaterensemble de Veenfabriek. [A7]

Lord of the Flies speelt in zes steden van 9 maart t/m 21 april 2017.
ntjong.nl

Amerikaanse boekverfilmingen

Tijdens het filmfestival van Los Angeles is deze zomer *So B. It* in première gegaan, de verfilming van het gelijknamige boek van Sarah Weeks, dat werd vertaald als *Ben zo terug* (Lemniscaat, 10+). De twaalfjarige Heidi is binnenshuis opgegroeid samen met haar geestelijk gehandicapte moeder. Als ze een oud fotorolletje vindt van haar moeder, knijpt ze ertussenuit, vastbesloten om op zoek te gaan naar haar onbekende familie. In *So B. It* maakt de vijftienjarige Talitha Bateman een glansrijk debuut als Heidi, de regie is van Stephen Gyllenhaal.

Ook *Wonder* van R.J. Palacio, het verhaal van de tienjarige Auggie Pullman, een jongen met een zeldzame gezichtsafwijking die er na 27 operaties nog steeds uitziet als iets wat je niet kunt beschrijven, wordt verfilmd. Op laconieke toon vertelt hij hoe hij als mismaakte tienjarige voor het eerst naar een gewone school gaat, waar zijn ongewone uiterlijk heftige reacties oproept, zowel bij leerlingen als docenten. Auggie moet de moed verzamelen om de andere kinderen ervan te overtuigen dat hij ondanks zijn uiterlijk net zo is als zij. De film staat gepland voor 2017; Julia Roberts zal de rol van de moeder van Auggie vertolken, Stephen Chbosky verzorgt de regie. [A7]

Poetry Polder Slam

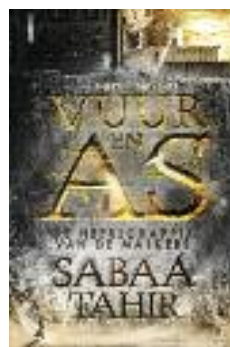
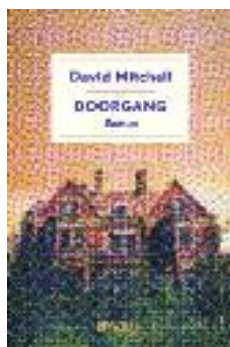
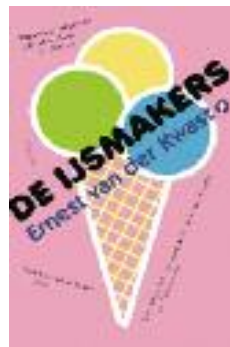
Vlak voor de zomervakantie vond in het Duyckercafé in Hoofddorp de Poetry Polder Slam plaats, een nieuw evenement voor jonge dichters, georganiseerd door De Bibliotheek Haarlemmermeer in samenwerking met lokale partners. Leonore van der Heide (15 jaar) uit Groningen won met haar gedicht 'Mama' en ontving een beker uit handen van juryvoorzitter Tsead Bruinja. Leonore verwoordde het thema vrijheid op een heel persoonlijke manier, en bespeelde daarbij verschillende taalregisters, aldus Bruinja. 'Je begon zo lief, en toen werd het ineens vilein.' De jonge schrijfster liet zich bij haar gedicht inspireren door de stijl van prozaschrijvers Dimitri Verhulst en Richard Klinkhamer: 'Eigenlijk wil ik graag proza schrijven, maar omdat mijn taal best abstract is, gaat dat soms moeizaam. Ik laat mensen veel zelf invullen, hoor ik vaak. Toen ik op de website de oproep zag voor deze slam, dacht ik: ik schrijf een gedicht en doe mee. Het thema vrijheid sprak mij aan. Ik ben erg geschrokken door het incident in Groningen waarbij twee lesbische vrouwen zijn aangevallen in de binnenstad. Zelf loop ik ook weleens hand in hand met een vriendin, het is een angstig idee dat dat niet zou kunnen. De Slam was een superleuke ervaring. Heel spannend om ineens voor zoveel mensen te staan!' [A7]

De Weddenschap

De drie nieuwe uitdagers staan klaar om de strijd aan te gaan in De Weddenschap, de succesvolle leescampagne voor het vmbo. Vanaf 31 oktober dagen zij leerlingen uit om binnen zes maanden drie boeken te lezen, net als zijzelf. Vmbo'ers kunnen die uitdaging aannemen en zich inschrijven met drie boeken via de website. Frank van der Lende, bekend als radio-dj bij 3FM, gaat De Weddenschap in met een originele en pittige keuze: *Elke dag een druppel gif* van Wilma Geldof, *Haaieneiland* van Rob Ruggenberg en *Ik geef je de zon* van Jandy Nelson. Tweede uitdager is Daan Boom, presentator van het tv-programma *Streetlab*, die zich heeft voorgenomen om binnen een halfjaar *Boyd was hier* van Corien Botman, *De jongen in bubbeltjesplastic* van Phil Earle en *Bloedbroeders* van Helen Vreeswijk te lezen. De populaire presentatrice en actrice Soundos el Ahmadi ten slotte, koos drie spannende titels: *Moordvrienden* van Natasza Tardio, *Paradise now* van Anouk Saleming en *Vals spel* van Mirjam Mous. Het afgelopen jaar schreven 5000 leerlingen zich in voor de campagne. De Weddenschap wordt afgesloten op 30 april 2017. [A7] lezen.deweddenschap.nl

FOTO: S. JORGEN KOOPMANSCHAP

Gelukkig valt er veel te kiezen

NOMINATIES – De vakjury van de Dioraphte Literatour Prijs nomineerde tien uiteenlopende boeken. Op 19 september, tijdens de Boekenparade en de aftrap voor Literatour, de Boekenweek voor jongeren, worden de winnaars bekendgemaakt.

DOOR MIRJAM NOORDUIJN

‘Als ik iemand de pracht van poëzie mag laten zien, met welk gedicht zou ik hem dan inwijden? Waar moet je beginnen? Er zijn zoveel docenten die scholieren met het aller-eerste gedicht weten af te schrikken, of nog erger: hen opzadelen met een levenslange afkeer van poëzie. De keuze is oneindig, maar er lijkt maar één mogelijkheid. Eén gedicht voor iedere afzonderlijke leerlingenziel.’

Aan het woord is Giovanni Talamini, hoofdpersoon uit de familieroman *De IJsmakers* van Ernest van der Kwast, een van de tien genomineerde titels voor de Dioraphte Literatour Prijs (DLP) 2016 die 16 september voorafgaand aan Literatour, de Boekenweek voor jongeren, zal worden uitgereikt. Deze fictieve achterkleinzoon van een van de eerste naar Nederland gekomen Italiaanse ijsmakers is om twee redenen een interessant boekpersonage. Giovanni's strijd om eigenheid sinds zijn kennismaking als vijftienjarige gymnasiast met Percy Shelley's gedicht 'Epipsychidion' en zijn door vrijheidsverlangen ingegeven keuze te breken met de familietraditie en te kiezen voor de letterwereld zal jongeren – veelal worstelend in hun groei naar volwassenheid – ontegenzeggelijk tot de verbeelding spreken. Daarnaast verwoordt Giovanni in bovenstaand citaat precies hoe docenten en andere volwassenen van jongeren hartstochtelijke lezers kunnen maken: kies voor 'iedere afzonderlijke leerlingenziel' het juiste boek.

Gevarieerde nominatielijst

Natuurlijk, de kloof tussen droom en daad, en ideaal en praktijk is vaak groot. Voor maatwerk zijn schoolklassen over het algemeen te groot. Bovendien kunnen docenten zich door de druk van de Haagse regelgeving onvoldoende met de inhoud van hun vak bezighouden. Toch bewijzen de DLP-nominaties dat er voor jongeren niet alleen veel goede, maar vooral ook veel verschillende verhalen te vinden zijn.

Op het lijstje van de jury prijken onder meer een karakteristiek Brits spookverhaal dat zijn kracht ontleent aan zijn sterke levensechte personages (*De doorgang*, David Mitchell); een klassieke vuistdikke fantasy waarin macht, machtsmisbruik en vrijheid onder het regime van het Romeins aandoende 'Imperium' worden bevraagd (*Vuur en As*, Sabaa Tahir); een ingetogen klein verhaal over de waanzin van oorlog en martelaarschap en de troost van kunst (*De naam van mijn broer*, Larry Tremblay); een coming-of-age-novelle in de vorm van een openhartige terugblik over verloren vriendschap,

schuld, schaamte, eerste liefde en de zee die roept (*De zee zien*, Koos Meinderts); en een psychologisch portret van een zestienjarige die het gevoel heeft dat het fundament van zijn bestaan onder hem vandaan is geschopt (*Oliver*, Edward van de Vendel). Het siert de vakjury van de DLP die een brug probeert te slaan tussen jeugd- en volwassenenliteratuur dat ze kiest voor een grote diversiteit. Zo brengt ze het ‘voor ieder wat wils-ideaal’ dichterbij en doet daarmee een handreiking aan het literatuuronderwijs, waarbij de DLP nadrukkelijk aansluiting zoekt sinds de leescampagne Literatour in 2015 in het leven is geroepen.

De jury heeft gelijk

Die keuze voor diversiteit veegt de immer terugkerende vraag welke van de genomineerde boeken nu wel of niet tot het fenomeen jongerenliteratuur gerekend kunnen worden direct van tafel. Zeker, op basis van de hoofdpersoon zou je best vraagtekens kunnen zetten bij *Het uur van Zimmerman* van debutant Karolien Berkvens. Want wat maakt een van melancholie doortrokken verhaal over een licht autistische roostermaker die met pensioen gaat en na een brute straatoverval wordt achtervolgd door neurotische dwanggedachtes en een allesoverheersende angst, nu zo geschikt voor jongeren? Dan lijkt *Waar het licht is* van de Amerikaanse Jennifer Niven een meer voor de hand liggende nominatie. Deze roman over twee getroebleerde adolescenten die elkaar op de balustrade van de klokkentoren van school treffen omdat ze beiden zelfmoord overwegen, behoort qua thematiek en stijl ontegenzeggelijk tot de klassieke adolescentenliteratuur. Maar waarom zou je als vakjury van een literaire prijs voor jongeren je daartoe moeten beperken? Gedacht vanuit het doel van de DLP – aandacht genereren voor kwaliteitsboeken die jongeren tot lezen moeten verleiden – is dat onverstandig. Zoveel jongeren, zoveel smaken. Het boekenaanbod waaruit de DLP-vakjury moet kiezen is derhalve oneindig. Dat gegeven rechtvaardigt de keuze voor de tien boeken.

Veel kanshebbers

Welk boek er in de categorie Oorspronkelijk Nederlandstalig zal winnen en welk boek in de categorie Vertaald is echter onvoorspelbaar. Als de jury kiest op basis van meest oorspronkelijk verhaalgegeven maakt behalve *De Ijsmakers* van Van der Kwast ook *Underdog* van Elfie Tromp zeker aanspraak op de prijs. Haar kernachtige beschrijving van de wondere wereld van hondenfokkers en hondenshows waarin een autistische gamer en zijn eenzame zuster zich tegen beter weten in proberen staande te houden, is onvergetelijk. Tromps indirecte aanklacht tegen het maakbaarheidsdenken geeft haar tragikomische roman bovendien actualiteitswaarde. Mocht dit soort eigentijdsheid onverhoopts het doorslaggevend jurycriterium zijn, kan ook *Het bestand* van Arnon Grunberg als winnaar eindigen. Zijn verontrustende, soms absurde verhaal over Lillian die het virtuele leven op internet verkiest boven de realiteit en in beide werelden zowel lichamelijk als geestelijk verdwaalt, is jongerethematiek bij uitstek.

Wat opvalt

Speculeren over mogelijke winnaars heeft dus weinig zin. Wat wel opvalt, is dat de zes Nederlandstalige genomineerden ten opzichte van de vier vertaalde stilistisch wat beter zijn en daardoor minder te lijden hebben van voorspelbaarheid. Vooral Tahirs internationale hit *Vuur en As* en Nivens *Waar het licht is* lijken daar, door een teveel aan beschrijvingen en uitleg tussen de regels door, last van te hebben. Dat deze twee tot de vier titels behoren die oorspronkelijk voor 15+ zijn uitgebracht zegt overigens niets over de gemiddelde kwaliteit van de jeugdboekenfondsen. Wat betreft stijl en psychologische diepgang kunnen de nominaties uit de volwassen fondsen nog een puntje zuigen aan Van de Vendels *Oliver* en Meinderts' *De zee zien*. Zo valt er voor ieder van de tien genomineerden wat te zeggen. Gelukkig maar dat er zoveel te kiezen valt. ●●● [lezen](http://lezen.nl)

LITERATOUR
De Boekenweek voor jongeren

Shortlist – alle genomineerden voor de Dioraphte Literatour Prijs

In de categorie Oorspronkelijk Nederlandstalig: *Het uur van Zimmerman* (Karolien Berkvens), *Het bestand* (Arnon Grunberg) *De Ijsmakers* (Ernest van der Kwast), *De zee zien* (Koos Meinderts), *Underdog* (Elfie Tromp), *Oliver* (Edward van de Vendel)

In de categorie Vertaald: *Doorgang* (David Mitchell, vertaling Harm Damsma), *Waar het licht is* (Jennifer Niven, vertaling Aleid van Eekelen-Benders), *Vuur en as* (Sabaa Tahir, vertaling Hanneke van Soest), *De naam van mijn broer* (Larry Tremblay, vertaling Gertrud Maes)

literatour.nu

Winnaar Write Now!

De 23-jarige Roos Vlogman uit Arnhem is de winnaar van Write Now! 2016, de grootste schrijfwedstrijd in het Nederlandse taalgebied. Dat maakte juryvoorzitter Mirke Kist (winnaar Write Now! 2015) op zondag 26 juni bekend tijdens de finale in theater UBik in Rotterdam. Roos wint een MacBook, een schrijfcurcus, een columnreeks en optredens tijdens het Geen Daden Maar Woorden Festival en Crossing Border. De jury bestond verder uit Ann Jooris (chef Boeken *De Morgen*), Ellen Deckwitz (dichter), Erik Brus (eindredacteur *Passionate* Bulkboek) en Janneke Siebelink (hoofdredacteur Boeken Bol.com). Uit het juryrapport: 'Het is duidelijk dat deze schrijver een emotioneel intelligente auteur is. Iemand die erin slaagt de psyche van personages met een aantal zinnen voelbaar en levend te maken.' De 22-jarige Anyra Hamat uit Paramaribo won de Write Now! De Morgen Publieksprijs, waarvoor bijna tweeduizend mensen hun stem hadden uitgebracht. Eerdere winnaars van Write Now! zijn onder anderen Lize Spit (2013), Niña Weijers (2010) en Maartje Wortel (2007). [EG]

writenow.nl

Film by the Sea

Film by the Sea, hét festival voor film en literatuur, vindt dit jaar plaats van 9 tot en met 18 september in Vlissingen. Speciaal voor het basis-, voortgezet en hoger onderwijs is er een educatieprogramma waarin jongeren worden gestimuleerd kritisch naar (media)beelden te kijken en ze te duiden, en er worden workshops gegeven aan docenten.

Ook worden drie recente Nederlandse boekverfilmingen aangeboden, inclusief lesmateriaal: *Publieke Werken*, *Knielen op een Bed Violen* en *De Helleveeg*. Tijdens het festival worden tien films beoordeeld door een speciale Youth Jury, bestaande uit 25 Nederlandse en Vlaamse jongeren van 15 tot 21 jaar. Zij krijgen ook les in het maken van videoclips, filmtheorie en debatteren en ontmoeten op het festival schrijvers, regisseurs en leden van de vakjury. Leerlingen van vo scholen bekijken in groepsverband zes van de tien voor de jongerenjury geselecteerde films en komen tot een eigen beoordeling. De beste films worden voor de medeleerlingen van hun school vertoond op vrijdag 18 september tijdens de 'Scholierenfilmfestival-dag'. [EG]

Voor het volledige programma, zie filmbythesea.nl

Om naar uit te kijken

Elf jaar na *Extreem luid en ongelooflijk dichtbij* verschijnt de derde grote roman van de Amerikaan Jonathan Safran Foer: *Hier ben ik*. In dit nietsontziende verhaal over een getroebleerde periode uit het leven van een Joods-Amerikaans gezin en een pan-Arabische invasie in Israël, stelt Foer fundamentele vragen als: wat betekent het begrip 'thuis'? En hoeveel kan iemand in zijn leven verdragen?

Hier ben ik, Jonathan Safran Foer. Ambo Anthos, € 29,99 (september)

Dramatische verwickelingen in een geheimzinnige zomerklas conservatoriumstudenten, een musicus die rondrijdt als taxichauffeur, een violist die met zijn favoriete altvioliste auditeert om te spelen op een replica van de Titanic: deze en andere ingrediënten vermengt Christiaan Weijts in *Het valse seizoen* tot een bedwelmend geheel.

Het valse seizoen, Christiaan Weijts. Arbeiderspers, € 23,99

Nadat ze is toetgetreden tot de Pinkstergemeente gelooft de veertienjarige Anna dat zij als enige de ware weg weet naar God. Hoe ouder ze wordt, hoe meer ze echter twijfelt. Openhartig schrijft ze in haar dagboek over de buitenwereld die steeds meer binnendringt. *Boven de straat hangt een witte lucht* is de autobiografische debuutroman van een streng gelovig meisje dat via haar dagboek de taal vindt en daarmee zichzelf. [EG]

Boven de straat hangt een witte lucht, Anne Büdgen. Arbeiderspers, € 19,99

Nacht van de Poëzie en Wintertuinfestival

Het grootste poëziefest van het jaar strijkt op 17 september weer neer in de Grote Zaal van TivoliVredenburg. 19 jonge poëzietalenten en gevestigde dichters treden volgens beproefd recept van 20.00 tot diep in de nacht achter elkaar op, afgewisseld door muzikale en theatrale entr'actes. Motto van deze 34ste editie: 'Voeten, ontsnapt uit een slaaploze nacht', ontleend aan het gedicht 'Wed' van de Vlaamse dichter Charles Ducal, die ook acte de présence geeft. Met optredens van onder anderen Joke van Leeuwen, Marlene van Niekerk, Roos Rebergen en Edward van de Vendel.

nachtvandevoezie.nl

Het Wintertuinfestival, dat van 24 tot en met 27 november plaatsvindt in Nijmegen, gaat over de verhouding tussen fictie en non-fictie. Staat fictie onder druk van de werkelijkheid? Tientallen schrijvers, dichters, wetenschappers, muzikanten en kunstenaars gaan in op het thema. Gedurende vier dagen zijn er op talloze locaties in de binnenstad programma's en activiteiten. De gasten en programma's van het Wintertuinfestival worden in september bekendgemaakt. De kaartverkoop gaat vanaf 1 oktober van start. [EG]

wintertuinfestival.nl

FOTO MICHAEL KOOREN

FOTO SCHULTESCHULTZ

Herontdekte meesterwerken

In een tijd waarin er meer boeken verschijnen dan we kunnen lezen en nieuwe talenten steeds sneller worden ontdekt, zou je bijna vergeten dat er ook talloze mooie, belangrijke boeken bestaan die we niet kennen – simpelweg omdat ze niet verkrijgbaar zijn in het Nederlands. Schwob.nl, een initiatief van het Nederlands Letterenfonds, doet daar wat aan. Op de website delen vertalers, uitgevers, redacteurs, onderzoekers, lezers en critici hun kennis om die onzichtbare literatuur aandacht te geven. Met succes: steeds meer vergeten buitenlandse klassiekers zien in vertaling het daglicht. Een aantal van die recent herontdekte meesterwerken is gekozen voor Schwob! De leesclub, een leesclubfestival dat in verschillende steden wordt georganiseerd. Op 4 september is het de beurt aan Maastricht en Groningen, waar op bijzondere plekken in de binnenstad onder leiding van ambassadeurs van de gekozen titels wordt gepraat over de boeken, met een feestelijke borrel na afloop. Wie op de hoogte wil blijven van de activiteiten van Schwob kan zich op de website aanmelden voor de nieuwsbrief. Ook is er de mogelijkheid om zelf titels te tippen. [EG]

schwob.nl

FOTO ANNEMARIE SINT JAGO

De dingen die voorbijgaan

Met zijn regie van *De stille kracht* maakte Ivo van Hove, directeur en regisseur van Toneelgroep Amsterdam, korte metten met het beeld dat Couperus stoffig zou zijn – geen Haags kostuumdrama, geen tempo doeloe. Komend seizoen is *Van oude mensen, de dingen die voorbijgaan* (1906) toe aan een opfrisbeurt, en duikt Van Hove recht in de kern van deze lijvige familieroman over opeenvolgende generaties die gevangen zitten in een onverwerkt verleden. Hij regisseert *De dingen die voorbijgaan* als een requiem over de verwoestende impact van een doodgezwegen liefde. Van Hove: 'In het Den Haag van Louis Couperus is het onmogelijk je echte verlangens te volgen, onmogelijk om jezelf te zijn. Het is een wereld van dwalende mannen en vrouwen in een samenleving als een gevangenis. Een groot koor. Een zwanenzang. Couperus schudt ons wakker. Deze wereld moet op de schop!'

De dingen die voorbijgaan gaat op 16 september in Duitsland in première tijdens het interdisciplinaire kunstenfestival Ruhrtriennale en is vanaf december te zien in Amsterdam. [EG]

tga.nl, ruhrtriennale.de/nl

FOTO JAN VERWEYELD

Het grootste boekenfestival ooit

BOEKENPARADE – Dat 2016 in het teken staat van de viering van het boek zal weinigen zijn ontgaan. Van Eijssden tot Roodeschool en van Den Haag tot Enschede, talloze literaire en leesbevorderende activiteiten kregen dit jaar een extra feestelijk tintje, van lokale cursussen boekbinden en literaire wandelingen, tot het literair benefiet voor vluchtelingkinderen in de Amsterdamse Stadschouwburg en de landelijke Verkiezing van het Belangrijkste Boek. Het grootste spektakel staat nog te gebeuren: de Boekenparade. Een paar hoogtepunten uit het programma vast op een rij.

DOOR EVA GERRITS

Van 2 tot en met 25 september worden alle registers opengetrokken voor het grootste boekenfestival in Nederland ooit. Dat gaat plaatsvinden in de nieuwe culturele *hub* van de hoofdstad: aan de IJ-promenade in Amsterdam, tegenover het Centraal Station. Het terrein zal drie weken lang bruisen van de activiteiten, met de culturele en kunstzinnige broedplaats Tolhuistuin als belangrijkste locatie. Beleving en ontmoeting zijn de steekwoorden, het festival is toegankelijk voor iedereen. Er wordt een keur aan activiteiten georganiseerd voor jong en oud, van laaggeletterd tot boekenwurm, geschikt voor passerende toeristen en dagjesmensen tot *hardcore* netwerkers.

Manuscripta en Duitsland-programma

Op 2 september gaat de Boekenparade van start met een feestelijke openingsceremonie. Een dag later is het grote publiek welkom bij Manuscripta, de manifestatie waar traditioneel de officiële opening van het boekenseizoen wordt gevierd. Dit jaar bestaat Manuscripta tien jaar en speciaal voor de Boekenparade keert ze terug naar Amsterdam. In alle ruimten van het Tolhuistuin-paviljoen is er vanaf het middaguur een doorlopend programma waarin uitgeverijen hun nieuwe titels presenteren aan pers en publiek. Een greep uit het programma: interviews en optredens van bekende schrijvers, meet-and-greets en signeersessies, er is een literaire theatershow, een masterclass thriller schrijven, bezoekers kunnen, à la het tv-programma *Tussen kunst en kitsch*, bijzondere boekuitgaven van thuis meenemen en laten taxeren door conservatoren van de Koninklijke Bibliotheek en er worden twee prijzen uitgereikt. De Europese Literatuurprijs 2016 zal worden overhandigd aan de Italiaanse auteur Sandro Veronesi en zijn Nederlandse vertaler Rob Gerritsen, voor de roman *Zeldzame aarden*; voor de beste boekverkoper van het jaar is er de Albert Hogeveenbokaal, uitgereikt door Ronald Giphart. Andere schrijvers en dichters die hun opwachting komen maken: Mischa Andriessen, Marion Bloem, Peter Buwalda, Oek de Jong, Margriet van der Linden, K. Michel, Marcel Möring, Nelleke Noordervliet, Ilja Leonard Pfeijffer, en vele anderen.

2016 is óók het Jaar van het Boek omdat Nederland dit jaar gastland is op 's werelds grootste boekenbeurs, de Frankfurter Buchmesse. *Lezen* nummer 4 (2015) besteedde uitgebreid aandacht aan het hoe en waarom in een interview met de directeuren van de betrokken Nederlandse organisaties. Op 4 september, de eerste zondag van de Boekenparade, komt auteur Ernest van der Kwast vertellen over zijn avonturen en succes in Duitsland en dichter, schrijver en artistiek leider van het Frankfurt-programma Bart Moeyaert spreekt en draagt voor. Met Duitse muziek en bierproeverij.

Theedrinken en Tori

Het tweede weekend van de Boekenparade is uitstekend geschikt om met je vriendinnen- respectievelijk vriendengroep cultuur te komen snuiven. Wie graag wil weten welke vrouwelijke schrijfster de beste roman van het afgelopen jaar heeft geschreven, op zoek is naar tips van professionals voor het zelf schrijven van een spannend boek of nieuwsgierig is naar het verhaal van 's lands bekendste interieurstylist, reserveert vast zaterdag 10 september in de agenda. Het High Tea & Books-programma biedt onder meer: de uitreiking van de Opzij Literatuurprijs, met genomineerden Kim van Kooten (*Lieveling*), Nicolien Mizee (*De halfbroer*), Connie Palmen (*Jij zegt het*), Hagar Peeters (*Malva*), Inge Schilperoord (*Muidhond*) en Annelies Verbeke (*Dertig dagen*); een optreden van thrillerschrijfster Loes den Hollander en het verhaal van Jan des Bouvrie naar aanleiding van zijn boek *Doen!*.

Op zondag 11 september komen echte lezende mannen aan hun trekken tijdens het Real Men Read-programma, met onder andere de jaarlijkse Excelsior Recordings-vinylmarkt met onafhankelijke labels, sportboeken, in een gesprek met Michel van Egmond (*Gijp, Kieft*), verhalenvertellers tijdens de Tori onder leiding van performer Gordon Bromet en stijltips voor mannen.

YALBAL, kinder- en kookboeken

Young-adultliefhebbers kunnen zich opmaken voor het Boekenbal voor jongeren en wel op vrijdag 16 september, aan de vooravond van de Literatour, de Boekenweek voor jongeren. Vóór de dansvloer wordt geopend tijdens het YALBAL, een YAL-nighter voor lezers, is er van alles te beleven. Zoals optredens van Literatour-auteurs als Özcan Akyol, Alex Boogers, Anne-Gine Goemans en Mirjam Mous; de Dioraphte Literatour Prijs wordt uitgereikt aan de schrijvers en vertalers van de beste jongerenboeken in de categorieën oorspronkelijk Nederlandstalig en vertaald, en aan de favoriet waarop is gestemd voor de Publieksprijs; er is een silent disco, een literair menu en meer. Voor wie er nog geen genoeg van heeft, zijn er op zaterdag mooie workshops en programma's rondom de beste binnen- en buitenlandse young-adultboeken en -auteurs. Film liefhebbers kunnen hun hart ophalen op 17 september in Eye Filmmuseum, waar alle ins en outs van recente en nieuwe boeken op het doek de revue passeren, en natuurlijk de boekverfilmingen zelf.

Op zondag 18 september brengt het Kinderboekenmuseum de Kinderboekenparade aan 't IJ, een sprankelend kinderboekenfestival. Bekende kinderboekenschrijvers en -tekenaars trakteren kinderen op workshops, muzikale, theatrale en voorleesoptredens en zelfs Geronimo Stilton deelt er zijn handtekening uit.

25 september, de laatste zondag van de Boekenparade, is gereserveerd voor een genre waarvan elk huishouden wel een boek in huis heeft. Het Kookboekenfestival laat bezoekers genieten van het neusje van de zalm, met demonstraties, interviews met chefs en *food*-journalisten, boekpresentaties, signeersessies, boekverkoop en, uiteraard, proeverijen.

En dan: eindelijk tijd om bij te komen, thuis op de bank met een verse stapel boeken.

••• *Lezen*

Voor het volledige programma, tickets en nieuws, zie boekenparade.com

'DIT IS VOOR MIJ GESCHREVEN'

Ionica Smeets is hoogleraar Wetenschapscommunicatie aan de Universiteit Leiden, wiskundige, wetenschapsjournalist, columnist en presentatrice. Smeets is ook een alleslezer.

DOOR EVA GERRITS

Biegel, Heinemann

'Als mijn vader mij voorlas, nam hij dat op, op een bandje. Dat kon ik dan terugluisteren als ik zat te spelen. Sommige Wipneus en Pim-verhalen heb ik wel tien keer gehoord. Een slimme zet van hem, volgens mijn moeder las zij veel vaker voor maar door die bandjes herinner ik me vooral mijn voorlezende vader. Mijn oppas las me later Roald Dahl voor, *De GVR* weet ik nog en *De heksen*. Nachten niet van geslapen, vreselijk eng vond ik dat. Toen ik een jaar of acht was, hield ik erg van de boeken van Paul Biegel. Alsof je in een compleet andere wereld werd ondergedompeld, na afloop was het moeilijk na te vertellen maar ik ging er helemaal in mee. Later raakte ik in de ban van Doris Heinemanns fantasy vol avontuur, prinsen en magie. Ik beeldde me graag in dat ik in zo'n prinselijk kasteel woonde.'

Giphart, Vonnegut

'Mijn moeder is heel lang boekhandelaar geweest en toen ik klein was werkte ze in de bibliotheek. Ze las eigenlijk altijd.

Ik was drie toen ik kon lezen en ben er nooit meer mee opgehouden. Met mijn moeder ging ik zo'n drie keer per week naar de bibliotheek. Daar vroegen ze later: "Ionica, ben je al zestien? Kom je hier werken?" Dat ben ik gaan doen. Je mocht dan 99 boeken tegelijk lenen zonder uitleentermijn, stapels boeken lagen er in huis.

Op de middelbare school raakte ik het leesplezier niet kwijt, ik vond het lezen voor de lijst heel leuk. Onze leraar Nederlands was jaren daarvoor gestopt met het volgen van nieuwe literatuur, die hield het bij de klassiekers. Een oneerlijke zaak vond ik dat: ik maar flink mijn best doen om mooie boeken te kiezen en dan werd er zowat niets mee gedaan. Hij begreep het en voor mijn mondeling heeft hij onder andere *Phileine zegt sorry* meegelezen. "Die Ronald Giphart," ontdekte hij toen, "da's eigenlijk best een goeie schrijver."

Even later ontdekte ik Kurt Vonnegut, mijn favoriete schrijver. Ken je dat gevoel als je iets leest: dit is voor mij geschreven? Als ik iets van hem lees heb ik het idee dat ik thuiskom. Hij schrijft over vreselijke dingen maar in zulke mooie zinnen en met een soort spot, een lichtheid. *Mother Night* vind ik een van zijn mooiste boeken, over een nazi-propagandist die ook als spion voor de geallieerden werkt en voor hen boodschappen verbergt in zijn propaganda. Ondertussen doet hij zijn werk zo goed dat tallozen overgaan tot het nazisme. Was hij

1979 geboren in Delft | 2005 Master Technische Wiskunde TU Delft | 2006 blog 'De wiskundemeisjes', met Jeanine Daems | 2010 columnist de Volkskrant | 2013 presentatrice Eureka | 2014 te gast in Zomergasten | (co-)auteur van *Ik was altijd heel slecht in wiskunde; Vallende kwartjes; Het exacte verhaal; Zoete kinderen eten geen suiker* | 2015 hoogleraar Wetenschapscommunicatie Universiteit Leiden

nou goed of slecht? Een zwaar thema, maar compleet krankzinnig opgeschreven, met rare kleine grapjes en terzijdes – heel knap. Ik herlees het graag. Sommige boeken van Vonnegut heb ik expres nog niet gelezen zodat ik over tien jaar nog iets van hem tegoed heb wat voor mij nieuw is.'

Singh, Rosoff, Penn, Olde Heuvelt

'Een boek dat veel invloed op me heeft gehad is *Het laatste raadsel van Fermat*, non-fictie, van Simon Singh. Het gaat over de geschiedenis van een wiskundig probleem, een stelling die na honderden jaren is bewezen. Het gaat vooral over de mensen, slimmeriken die er prat op gaan slimmer te zijn dan anderen, over hun onderlinge competitie om als eerste het bewijs te vinden. Daar zit een soort speelsheid in, het was een competitie om niks: het ging niet om geld of roem. Het ging om de schoonheid van de ideeën. Dát is de wereld waar ik bij wil horen, dat zijn gave mensen, dacht ik toen ik het las. Ik ben wiskunde gaan studeren en heb er nooit spijt van gehad.

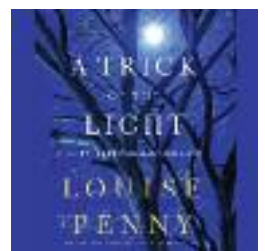
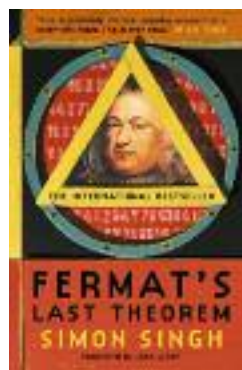
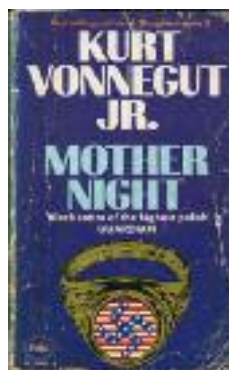
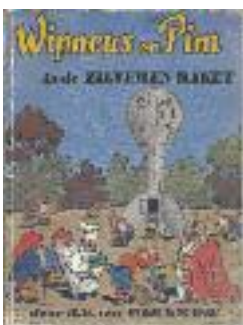
Young-adultschrijvers lees ik ook graag, John Green volg ik en Meg Rosoff, door *How I Live Now* werd ik echt weggeblazen. Wat ik ook heel goed vind is de Canadese thrillerreeks over inspecteur Gamache, van Louise Penny. Het speelt zich af in een klein dorpje. Je moet je er even overheen zetten dat daar onwaarschijnlijk veel mensen doodgaan, maar de opbouw van de karakters is ijzersterk. Ze schrijft met een prettig soort mildheid en over een atypische hoofdinspecteur: niet eenzaam en verkreukeld maar gelukkig getrouwd en met hart voor zijn werk. Ook de Nederlandse fantasyschrijver Thomas Olde Heuvelt volg ik, de plot van *Hex* staat me nog zo bij.

Hij is jong, over tien jaar zou hij zomaar iets geniaals kunnen schrijven.'

Gibson, Desai

'Ik lees alles door elkaar: science fiction, thrillers, Nederlandse literatuur, strips, jeugdboeken. Zo'n vijftig, zestig boeken per jaar, soms zeventig, inclusief weglezers als jeugdboeken en thrillers. Ik lees ongeveer drie keer zo snel als de meeste mensen, dat helpt. Mijn vriend leest graag zware kost en zit zo een maand vast in Faulkner, als ik op vakantie vier dagen doe over een pil word ik ongedurig. Ik houd ook van non-fictie maar krijg daarbij al snel het gevoel dat ik aan het werk ben, neig in de kantlijn aantekeningen te maken, op te letten hoe iets wordt uitgelegd. Ik kijk weinig tv en films, voor mij is lezen de makkelijkste manier om te ontspannen. Ik heb mezelf aangewend in drukke of stressvolle tijden me op een rustige plek terug te trekken met een boek. Even een uurtje alleen met een roman en de spanning verdwijnt. Ik lees waar het kan, 's avonds, in de trein, op vakantie. Of in het speelparadijs, ik heb een zoon van vijf en een dochter van één die ik ook veel voorlees. Boeken met flapjes voor de jongste en nu Suske en Wiske samen met mijn zoon. De korte woordjes kan hij al een beetje meelesen. En gedichten, vanaf dat hij heel klein was, 'De wolken' van Martinus Nijhoff is zijn lievelingsgedicht, dat kent-ie uit zijn hoofd.

Met mijn leesclub lezen we veelal grote Nederlandse of buitenlandse titels. Ik heb *Neuromancer* voorgesteld van William Gibson, sciencefiction, weer eens wat anders. Ik dacht dat iedereen ertegen zou zijn, maar ze vonden het heel leuk. We lazen eens *The Inheritance of Loss* van Kiran Desai, verschrikkelijk vond ik dat, met van die ellenlange natuurbeschrijvingen. Een ander zag het juist zo voor zich. Als ik nu pagina's lang lees hoe de mist over de velden trekt, moet ik aan haar denken en dan kan ik het ineens wel weer waarderen. Wat slecht is geschreven, leg je makkelijk weg. Iets wat goed is gedaan maar op het eerste gezicht tegenvalt, kan toch tot je verbeelding gaan spreken.' ●●●

'ZICHTBAAR BLIJVEN, ANDERS VERDWIJN IK'

EEN KIJKJE IN HET ATELIER VAN FLOOR DE GOEDE – Floor de Goede, beter bekend als striptekenaar Flo, werkte een halfjaar lang aan de tekeningen voor het prentenboek *Ik ben bij de dinosaurussen geweest*. Het loslaten van zijn stripstijl betekende een grote ommezwaai. 'Dit boek was één groot experiment, maar de ontdekking dat ik nog lang niet ben uitgeleerd, is heel geruststellend.'

DOOR ANNEMARIE TERHELL

Floor de Goede woont in een verscholen paradijs aan een Amsterdamse binnentuin, waar de geluiden uit Artis net overheen waaien. Wie zijn graphic novel *Dansen op de vulkaan* heeft gelezen, herkent van alles: het schilderij achter zijn werktafel, de onverwoestbare gatenplant achter zijn bureau. 'Soms vergeet ik dat mensen mijn strips ook lezen,' zegt hij lachend. Twee jaar geleden verhuisde hij hiernaartoe. Van de kermis naar een oase. 'In ons oude huis op de Nieuwedijk zag ik dagelijks de hele wereld aan me voorbijtrekken, ik speelde voortdurend voor vvv-kantoor. Hier is het rustiger, maar evengoed centrum. Ik zou niet kunnen zonder die Amsterdamse bubbel.'

Op zijn bureau ligt een dikke map, de werkversie van *Ik ben bij de dinosaurussen geweest* met tekst van Edward van de Vendel, dat in oktober verschijnt. 'Ik heb alle tekeningen handmatig ingekleurd, en daarna op de computer alles laag over laag op elkaar gepuzzeld,' vertelt hij terwijl hij op zijn scherm de gelaagde structuur laat zien. 'Het was één groot experiment.' Het prentenboek is gebaseerd op wat hij Edward van de Vendel vertelde over zijn dinomanie als jongen. Boven op de boekenkast staat de speelgoedraptor die hij als twaalfjarige kocht na het zien van *Jurassic Park*. 'Ik was gek op dino's en kon helemaal in die wereld verdwijnen, net als de jongen in het boek. Heel erg meta, dus. Eindelijk kon ik de dinosauruscyclopedie die ik ooit van mijn oma kreeg, écht voor mijn tekeningen gebruiken.'

De Goede leerde Edward van de Vendel kennen in 2007, via een opdracht voor *Kidsweek*. Er was meteen een klik. 'Ik werk bij voorkeur alleen, omdat ik de controle over alles wil hebben. Omdat Edward zo beeldend schrijft en er naast zijn tekst zoveel ruimte is voor eigen interpretatie, lukt samenwerken met hem juist wel.' *Opa laat zijn tenen zien en andere stripgedichten* (2009), was hun eerste gezamenlijke project. De humor, kleur en klare lijn van de tekeningen en de springerige, soms dromerige poëzie smelten er prachtig in samen.

De komende twee jaar staan er veel boeken op stapel. In het najaar verschijnt eindelijk het derde boek met stripgedichten, *De Zombietrein*. Het is nog even worstelen om de ondoden wat minder griezelig te krijgen; de zombie-met-open-hersenpan op het eerste coverontwerp, werd afgekeurd. En natuurlijk komt er een nieuwe *Sofie en de dieren*. 'Het zesde deel, geloof ik? Ik ben de tel al kwijt. Het researchgedeelte van deze serie is leuk, inspirerend ook. Soms denk ik wel: het is allemaal te lief, er mag best wat meer bloed in. Dan schrijft Edward er een ongeluk in. Daarom zit Sofie steeds onder de pleisters, of breekt ze haar arm.'

Intussen tekent hij als Flo iedere dag trouw zijn semi-autobiografische strip op doyouknowflo.nl. Na twaalf jaar is het een vaste routine geworden. 'Ik beschouw het als een column, een uitlaatklep voor dingen die me dwarszitten. Eenmaal getekend, kan ik het uit mijn hoofd zetten. Bovendien: als striptekenaar moet ik wel zichtbaar blijven, anders verdwijn ik.' ●●●

UIT: *Sofie en het geheime paard*

UIT: *Ik ben bij de dinosaurussen geweest*

Floor de Goede (Amsterdam, 1980) volgde de opleiding **Multimediamvormgeving** aan het **Grafisch Lyceum** in Amsterdam en kleurde **Fokke & Sukkes** in als bijbaantje. Na zijn studie sloot hij zich aan bij **De Zwarte Handel**, de stripstudio van Maaïke Hartjes. Daar publiceerde hij zijn eerste smallpress comic, *Vrouwelijk Schoon Niet Inbegrepen* (1998). Er volgden meer albums en in 2004 begon hij als een van de eerste Nederlandse striptekenaars met een dagelijkse digitale strip op zijn website doyouknowflo.nl. Samen met schrijver Edward van de Vendel maakte hij verschillende boeken. *Opa laat zijn tenen zien en andere stripgedichten* (2009) werd bekroond met een Zilveren Griffel. In 2010 volgden *Draken met stekkers* en *Sofie en de pinguïns, het eerste deel van een cross-over serie voor achtplussers*. Het werd bekroond met de **Pluim van de Senaat**. Begin 2013 verscheen de autobiografische en lovend ontvangen graphic novel *Dansen op de vulkaan* bij Oog & Blik/De Bezige Bij. De Goede publiceerde in onder meer *NRC.next*, *NRC Handelsblad*, *AD*, *Expreszo* en *Zone 5300*, en had tot voor kort een strip in *Het Parool*.

'DE SCHAKELKLAS IS NOG

GEMOTIVEERD – Ze komen uit Afghanistan, Syrië, Rusland, Polen, Zambia of Zuid-Afrika en vormen samen één grote familie. Het is een plezier om leerlingen in de Internationale Schakelklas (ISK) te onderwijzen, vinden docenten Nederlands Rianne Dolmans en Monique Ruben van het Da Vinci College in Leiden. 'De sfeer op onze school is heel goed. Leerlingen die hier komen zijn gemotiveerd om Nederlands te leren.'

DOOR ANNEMARIE TERHELL

Maandagochtend, tien over negen. In Taaldorp oefenen scholieren hun Nederlandse taalvaardigheden op een politieagent, een fietsenmaker, huisarts in opleiding en een journalist. In de gangen heerst chaos. Leerlingen lopen zenuwachtig rond met in hun hand een beoordelingsformulier. Iedereen moet deze ochtend zes gesprekken voeren en sommige vragen zijn lastig. Vertel eens iets over het laatste boek dat je hebt gelezen, bijvoorbeeld. Abdul Aziz (18 jaar) weet het niet meer. 'Ik houd niet van lezen. Ik vind stilzitten niet leuk.' Zakia (17) praat makkelijk en vertelt over een meisje met anorexia. 'Zij heeft problemen met haar vriend. Hij wil dat ze dun wordt. Zij eet niet meer! Ik vind het heel erg.' 'Je denkt goed na als je praat,' complimenteert de beoordelende docent haar. 'De uitspraak kan nog beter, maar de werkwoorden gebruik je goed.'

Inburgeringstoets

Het gespreksniveau is wisselend. Sommige leerlingen beperken hun antwoorden het liefst tot ja of nee, anderen gebruiken langere zinnen. Eftekhar (18 jaar) stottert, maar raakt niet uitgepraat over *Het dagboek van Anne Frank*. 'Dit boek is

mooi! Moeilijk, maar mijn vader heeft geholpen met moeilijke woorden.' Spraakwerval Sana (15), die een jaar geleden via Libië uit Syrië is overgekomen, wil later schrijfster worden. Ze prijst Rodaan Al Galidi's *Hoe ik talent voor het leven kreeg*. 'Hij is vluchteling en komt uit Irak. Hij beschrijft alles zo mooi. Hoe hij aankomt op Schiphol, zoveel details. Dan moet hij negen jaar wachten op asiel. Hij schrijft een boek in het Nederlands. Uniek! En weet je wat er gebeurt? Hij vindt de inburgeringstoets moeilijk! Hij zakt.'

Veel contacturen

De ISK Da Vinci College is de afgelopen jaren flink gegroeid, van zeven klassen in 2014 naar twintig klassen nu. Recent is een tweede pand betrokken om alle nieuwe klassen te kunnen herbergen. Ondanks de groei heerst er nog steeds de intieme sfeer van een kleine school. 'Kleine klassen, veel contacturen,' somt Monique Ruben op tijdens de pauze in de lerarenkamer. 'Eigenlijk heb je hier alles wat je het reguliere onderwijs ook zou toewensen.' 'Er wordt hier weinig gepest,' merkt Rianne Dolmans. 'Ondanks de heel verschillende achtergronden en leeftijden zit iedereen hier in dezelfde situatie: ze zijn allemaal nieuw. Dat verbindt. Mijn mentorklas gaat volgend jaar naar 3 vmbo, maar het liefst zouden ze hier blijven. Het is een hechte groep, één grote familie.'

Fysiek

Het schakeltraject duurt twee jaar, daarna stromen leerlingen het reguliere onderwijs binnen op vmbo, havo, vwo of mbo-niveau. Monique Ruben: 'Het eerste jaar richten we ons puur op het leren van Nederlands. We beginnen heel basaal, met een methode die is gebaseerd op TPR, total physical response. Alles wordt fysiek uitgebeeld en benoemd: staan, zitten, stoel

FOTO'S ANNEMARIE TERHELL

ECHT PIONIERSWERK'

potlood – met de nadruk op de woorden die je nodig hebt voor het dagelijks leven. Conciërge is bijvoorbeeld een van de eerste woorden die ze leren. Na een maand of twee, drie, zie je ze een hobbeltje nemen, dan beginnen ze grapjes te maken. Er zijn nog weinig methodes beschikbaar voor deze relatief kleine doelgroep, dus we werken continue aan het verbeteren van ons eigen programma. Lesgeven in de schakelklas is nog echt pionierswerk.'

Applaus

Tijdens het zesde lesuur is de mentorklas van Rianne Dolmans toe aan het voorlezen van de laatste hoofdstukken van *Onder mijn huid* van Marlies Slegers. Superspannend, vindt de klas, dit verhaal over Coco. Ze heeft zich voor haar vriendje uitgekleden voor de webcam, met rampzalige gevolgen: iemand heeft haar naaktfoto's online geplaatst en de hele school heeft ze gezien. Anayawa (14) vat samen wat eraan voorafging: 'Coco wilde voor de trein springen, maar een mevrouw ging met haar praten. In het volgende stuk was er een begrafenis. Wij dachten dat Coco dood was.' Terwijl Rianne Dolmans de ontknoping met heldere stem voorleest, kun je een speld horen vallen. Na de laatste bladzijde wordt er wat geschuifeld en dan klinkt er applaus. Zo spannend, zucht Daria (15).

Naaktfoto

Tijdens het nagesprek komt er heel wat los. Wat vond iedereen ervan? Heel mooi, vinden Riyaana (15) en Hani (14), maar ze hebben wat moeite met het open einde. Hani: 'Ik wil weten hoe het verdergaat. Krijgt Coco nu weer iets met Nick?' Anayawa vraagt zich af of de hele toestand niet Coco's eigen schuld is: 'Haar vrienden hadden haar gewaarschuwd. Het is verkeerd om te doen!' Erg overdreven, vindt Sebastian (16): 'Ik begrijp

echt haar probleem niet. Alleen een naaktfoto! *No problem*, toch? Jullie mogen mij best naakt zien.' De meisjes protesteren. Aisha (14): 'Coco was bijna dóód!' Ze draait zich om naar de rest van de klas: 'Ik denk dat dit boek ons gaat helpen. Dit kan ons ook gebeuren.'

Muurgedicht

Het is intensief, zo'n heel boek klassikaal voorlezen, maar de opbrengst is groot, weet Monique Ruben. 'We merken dat leerlingen die klassikaal lezen beter scoren op woordenschat- en taalvaardigheidstoetsen. Lezen brengt veel. We gaan daarom regelmatig met alle klassen naar de bibliotheek en proberen onze leesactiviteiten steeds verder uit te breiden. Elk jaar is er een poëzieproject en schrijven we een muurgedicht. Leerlingen die gaan uitstromen naar de brugklas doen mee aan de voorleeswedstrijd ReadzMe! Omdat oudere leerlingen daar niet aan kunnen meedoen, organiseren we met een aantal ISK's een eigen voorleeswedstrijd.'

Kampioen

Neo (18) en Nadia (18) hebben dit jaar deelgenomen aan de finale van de Voorleeswedstrijd voor ISK's in Tiel. 'Het was echt leuk,' vertelt Neo. 'Met de hele klas in de trein. Iedereen ging zingen.' Nadia (18) werd tijdens de finale zelfs kampioen van de onderbouw. Een fantastisch moment, de prijs staat naast haar bed. Ze zit hier nu een jaar op school en vindt het leuk in de ISK. 'Nederland is beter voor ons. Ik kan hier als vrouw doen wat ik wil: fietsen, zwemmen. In Syrië is dat moeilijk. Later wil ik chef-kok worden.' Trots laat ze een foto zien op haar telefoon: 'Kijk, dit heb ik gisteren gemaakt voor Iftar. Taart met banaan en aardbeien, en kip met Arabische kruiden.' ●●●

WEG

Een kamer vol verlaten schoenen.
Maar uit al haar schoenen staat zij op, verrijst
in vele gestalten: de ene verdwenene

die nu als toen weer fier komt aangelopen,
lachend, door het donker van de Leeuwenpoort –
erachter schrijnt de zon. Zij is

een schaduw rustend onder bloemen, onder gras
en ik hink als een aap in haar gestorven schoenen
in haar oude jas in de koude wind

die droom van leven na blijft jagen. Ik zal
op onbekende plekken komen, daar
jouw sporen prenten, de hakken in het zand.

© Anneke Brassinga, uit: *Het wederkerige*, De Bezige Bij, 2014

Er bestaan medicijnen met vertraagde afgifte. Voor gedichten geldt ook: eerst slikken, dan proeven. Dat is het effect van de lees-vertrager in een gedicht. Op deze plek peur ik elk kwartaal in zo'n retard-gedicht.

DOOR ANNE VEGTER, DICHTER DES VADERLANDS

'Wat is goeie poëzie?' vroeg een jonge dichter aan Anneke Brassinga en aan mij.

'Er moet iets van verzet inzitten,' antwoordde Brassinga prompt, altijd in voor een pittig gesprek over de dichtkunst. De jonge dichter knikte. Ik knikte. Brassinga keek mij aan en zei: 'Er zijn er die mijn gedichten niet begrijpen.' Ik luisterde naar haar scherpe en precieze voordracht. Ik was gewaarschuwd: begrijpen is moeilijk.

Ik tipte mezelf: denk nou niet dat je die gedichten zomaar kunt snappen met je hersens. Gedichten lezen doe je met je oren. Je stelt je een kamer voor van iemand die er niet meer is. De schoenen slingeren nog rond. Achtergelaten, verlaten schoenen zijn niet anoniem. Je kunt je zomaar voorstellen wie ze droeg. Je hoort de vier v's in de eerste strofe van 'Weg'. V-v-v-v verlaten, verrijst, vele, verdwenene. De v geeft lucht, geruis, beweging. Luisteren is lezen met je ogen dicht.

Je telt montere, ritmische stappen van iemand in de vierde regel. Kort-lang, kort-lang, kort-lang et cetera en dan wordt de regel fier uitgewandeld om 'lachend' op de vijfde regel aan te komen. De verdwenene is terug, fier en vrolijk in Mycene. Maar als je even niet oplet verleeft je je. De zon schijnt niet op het schiereiland. De zon schrijnt. Met de ij van pijn.

Er staat: 'erachter schrijnt de zon. Zij is' / en beng! de regel breekt af.

Een genadeloos enjambement hakt het gedicht doormidden. Er is toen en er is nu. De scheiding van de ander is een feit, precies in het midden van het gedicht. De herinnering werpt haar schaduw vooruit. We zijn terug in het heden. In de derde strofe verandert het perspectief. Het is nu. Het is koud. Als in een rouwritueel kleedt 'ik', die leeft, zich met spul van de dode. Als om in een onhandige vermomming 'die droom van leven' na te jagen.

Er staat: 'ik zal op onbekende plekken komen'. Maar die 'ik' jaagt niet alléén. Wie in zo'n oude jas rondhupst, in 'gestorven schoenen' de koude wind trotseert, zet námens de ander de hakken in het zand. Dit gedicht weigert de dood. Anneke Brassinga zei het immers al tegen de jonge dichter. In goeie poëzie zit iets van verzet.